

72. заседание

Вторникъ, 22 априлъ 1924 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 16 ч.)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Отварямъ заседанието.

(Отъ заседанието сж отсъствували следниятъ народни представители: Ангеловъ Иванъ, Бозвелиевъ Константинъ, Бояджиевъ Хасанъ-ефенди, Братановъ Цочо, Бръшляновъ Цоню, Бурмовъ Никола, Василевъ Григоръ, Вълчевъ Ангелъ, Ганчевъ Йорданъ, Гочевъ Стефанъ, Дилъновъ Минчо, Домузчиевъ Василъ, Донсузовъ Махаилъ, Думановъ Товчо, Желъзковъ Петъръ, Ивановъ Пани, Йоловъ Прокпи, Кабакчиевъ Христо, Маждраковъ Тодоръ, Мангъровъ Димитъръ, Минковъ Миланъ, Бончевъ Борисъ, Найденовъ Петко, п. Николовъ Маринъ, Панайотовъ Тодоръ, Петрини Николай, Пехливановъ Костадинъ Колевъ, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Продановъ Господинъ, Симеоновъ Иванъ, Стефановъ Петъръ, Тарашмановъ Никола, Тодоровъ Илия, Урумовъ Апостолъ, Фаленхехтъ д-ръ Йосифъ, Христовъ Александъръ и Чакъровъ Стефанъ)

Председателството е разрешило отпущкъ на следниятъ г. г. народни представители:

- На г. Апостолъ Урумовъ — 3 дни;
- На г. Ангелъ Вълчевъ — 2 дни;
- На г. Илия Тодоровъ — 3 дни;
- На г. Стефанъ Чакъровъ — 5 дни;
- На г. Борисъ Мочковъ — 3 дни;
- На г. Георги Данаиловъ — 2 дни;
- На г. Никола Тарашмановъ — 1 денъ.

Народниятъ представителъ г. Тодоръ Панайотовъ моли да му се разреши 2-дневенъ отпущкъ. Той е ималъ досега 19 дни отпущкъ. Председателството — разрешава за единъ денъ, но за оставалия трѣбва да пита Народното събрание. Който отъ васъ сж съгласни да му се разреши още единъ денъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Петко Найденовъ е ималъ досега 16 дни отпущкъ. Моли да му се разреши още 5 дни отпущкъ. Председателството му разрешава 4 дни, а за още 1 денъ остава да разреши Събранието. Който отъ васъ сж съгласни да му се разреши още 1 денъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Константинъ Пехливановъ е ималъ 22 дни отпущкъ досега и моли да му се разреши още 3 дни. Който отъ васъ сж съгласни да му се разреши още 3 дни отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Народниятъ представителъ г. Висилъ Парасковъ е ималъ 20 дни отпущкъ. Съ една телеграма отъ 14 тогю моли да му се разреши отпущкъ, считамъ отъ 4 до 19 априлъ. Представилъ е медицинско свидетелство отъ д-ръ Маймунковъ отъ гр. Хасково: (Чете) „Удостоверявамъ, че днесъ на 5 априлъ 1924 г. прегледахъ г. Висилъ Парасковъ, на възраст 39 години, родомъ отъ гр. Хасково, народенъ представителъ, и констатирахъ, че страда отъ болестта *Angina phlegmonosa* температура 39 градуса. Не е въ състояние да погуша стаята си въ продължение на около 12 дни — отъ 5 до 17 априлъ включително“. Който отъ васъ сж съгласни да му се разреши 15-дневенъ отпущкъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мншество, Събранието не приема.

Постъпило е питане отъ народнитъ представители: г. г. д-ръ Никола Сахаровъ и Тодоръ Страшимировъ до г. министра на вътрешнитъ работи. Това питане се отнася до обиска, направенъ въ редакцията на в. „Работническо единство“. Питатъ: не мисли ли г. министърътъ да вземе мѣрки да се запази правото на свободно редактиране и издаване на в. „Работническо единство“ и да не се повтарятъ незаконни действия?

Ще се изпрати прещкъ отъ това питане на г. министра, за да отговори.

Постъпило е отъ Министерството на земледѣлието и държавнитъ имоти предложение за одобрение XIX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 27 октомврий 1923 г., протоколъ № 117, относно даване отсрочка за една година за изплащане отпуснатата отъ Българската земледѣйска банка помощ на пострадалигъ отъ градушка презъ 1921 г. жители на с. Нансарлий, Ямболска околия. Това предложение ще ви се раздаде.

Постъпило е проекто-решение за опрощаване наказанието на бившия министъръ Никола Жековъ отъ гр. Сливенъ, съ следния текстъ: (Чете) „Опрощава се бившиятъ министъръ Никола Жековъ за деянията, за които е осъденъ отъ III държавенъ съдъ и му се възстановяватъ всички граждански и политически права“.

Моля, г. Никола Савовъ, това предложение къмъ закона за амнистията ли го правите?

Н. Савовъ (д. ст.): То е отдѣлно предложение, а не къмъ закона за амнистията.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Мотивитъ къмъ това проекто-решение сж следниятъ: (Чете) „Въз основа на чл. 159 отъ конституцията, предлагаме да се опрости (помилва) бившиятъ министъръ Никола Жековъ, защото смѣтаме, че той е заслужилъ войнъ, който доблестно изпълни своя дългъ къмъ родината. Народното събрание трѣбва веднага да пусне на свобода Никола Жековъ и да остави историята да каже своята безпристрастна оценка на действителността му“.

Това проекто-решение е внесено отъ г. г. Владимиръ Начевъ, Николай Савовъ, Йосифъ Марулевъ и е подписано отъ нужното число народни представители.

Това проекто-решение ще бѣде отпечатано и ще се раздаде на г. г. народнитъ представители.

Пристъпваме къмъ дневния редъ.

Първата точка е: второ четене на законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за амнистията отъ 10 януарий 1924 г. — продължение разискванията.

Както знаете, г-да, има да говори само г. Никола Мушановъ, а следъ това ще говори г. министърътъ.

Давамъ думата на г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ (д. ст.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Преди три месеца ние пласувахме законъ за амнистия и сега отъ вѣколко дни разискваме върху въпроса за разширение на амнистията. Азъ мога да нарека законопроекта, който ни се предлага отъ страна на г. министра на правосъдието, съ думитъ: „законъ за условна амнистия“, защото съдържанието му е въ две думи следното. За вѣлкой категории отъ тѣзи, които сж осъдени по метежитъ, станали на 9 юний и 22 септемврий, едни отъ които сега излежаватъ наказанието си, защото не подпадатъ подъ амнистията, министърътъ предлага да се отложатъ изпълнението на присъдата имъ, като ония, които сж осъдени, трѣбва да бѣдатъ пуснати подъ една гаранция, която не може да надминава гаранцията поръчителствено, и ако тѣ следъ три години не направятъ престъпление отъ общъ характеръ, счита се, че се амнистиратъ; ако ли обаче тѣ извършатъ престъпления отъ общъ характеръ, тогава ще излежатъ наказанията си, за които сж осъдени, плюсъ наказанието, което имъ е наложено за новото престъпление, което сж извършили. Това е то съдържанието на новата амнистия. Вижда се, че правителството желае, мислейки, че съ това внася ново успокоение въ страната, да даде тази условна амнистия. Азъ нѣмамъ нищо противъ и намирамъ, че действително това е единъ актъ, въ който има доста държавническо, единъ жестъ отъ страна на правителството на ново милосърдие — не на слабостъ — къмъ вѣкою осъдени, но същевременно и

една защита въ полза на държавата, защото въ три години — единъ срокъ, който не е важенъ — всички единъ отъ осъденитѣ трѣбва да докаже чрезъ своята дейтелностъ въ обществото, че е добъръ гражданинъ на държавата и че, следователно, той ще се подчинява на законитѣ, по които се управлява тя. Въ това отношение, азъ ще поддърпамъ палгъно законопроекта, който е представенъ, но ми се чини, че трѣбва да станатъ две малки поправки, които нѣма да внесатъ нищо ново, освенъ да се изразятъ по-точно и особено да се постигнатъ целитѣ, които законодателятъ е ималъ предъ видъ. Да се възстанови наказанието на оня, който е осъденъ за едно престѣпление отъ общъ утлаветъ характеръ, това е много тѣжко. Престѣпление отъ общъ характеръ е напр. една обида, която се нанася на единъ чиновникъ, на единъ стражаръ, да кажемъ. А да държите единъ човѣкъ, когото законодателятъ опрощава за едно престѣпление, наказанието за което е било 10—15 години или доживотенъ затворъ, подъ заплахата, че ако утре оскърби единъ стражаръ, единъ човѣкъ, който е облеченъ съ властъ, и го осъждатъ, да кажемъ на шестъ месеца, то това осъждане на шестъ месеца ще възстанови отново присѣдата му на 15 години, ми се чини, г. г. народни представители, че това нѣма смисълъ и г. министърътъ вървамъ ще се съгласи да поправимъ закона въ това отношение. Ако нѣкой отъ тѣзи, които сега се условно опрощаватъ, на които е дадена една милостъ, едно отлагане на наказанието, една условна амнистия, би извършилъ пакъ престѣпление отъ рода на ония, за които е осъденъ, или най-подире би билъ осъденъ за едно по-тежко престѣпление — да опредѣлимъ единъ минимумъ, 5 или 10 години строгъ тъмниченъ затворъ — тогава, разбирамъ, действително той заслужава да се възстанови отново присѣдата му, да изтърпи наказанието си; тогава би имало *reson d'être*, би имало смисълъ. Но тъй, както е, мене ми се чини, че ще ни критикуватъ и при това основателно, че на въпроса не е погледнато сериозно. Ето защо, безъ да приказвамъ надълбоко по този въпросъ, защото той е много ясенъ, азъ смѣтамъ, че г. министърътъ на правосѣдието ще се съгласи думитѣ „отъ общъ характеръ“ да се замѣнятъ съ нѣкоя друга фраза, която трѣбва да обхваща следната мисль: ако ли условно амнистираниятъ бѣде осъденъ за едно по-големо престѣпление, което доказва действително, че не се е поправилъ, ~~относително~~ ~~палгъно~~ ~~наказанието~~ ~~на~~ ~~наказанието~~ ~~се~~ ~~премахва~~. Но както е, може ~~най-добриятъ~~ човѣкъ неволно да обиди нѣкого и да бѣде осъденъ на 6 месеца или даже на по-малко и това да стане причина да се възстанови присѣдата му за 15 години. Смѣтамъ, че въ това нѣма никакъвъ резонъ.

Ц. Бръшляновъ (д. ст): Обидата не е отъ общъ характеръ.

Н. Мушановъ (д. ст): Може да е нанесълъ обида на едно длъжностно лице, или може да е извършилъ престѣпление, наказуемо единъ месецъ или даже единъ денъ и това да е мотивъ да се възстанови присѣдата.

Второ. **Намерен** на **амнистия** втора се казва: (Чете) „Иначе следъ изминаването на този срокъ, първото осъждане се счита за несталало“, несталало да се замѣни съ „амнистирано“. По-добре не бѣде. Нѣма нужда да употребяваме единъ терминъ, който може да внесе смутъ въ съдилището. Трѣбва да кажемъ че деянието се счита амнистирано. Третий, цити предлагамъ думата „несталало“ да се замѣни съ думата „амнистия“.

До тукъ ми се чини, че всички въ Народното събрание ще сме съгласни. Но повдига се единъ новъ въпросъ. Азъ внимателно изслушахъ вчера всички оратори, защото искахъ да видя тѣхнитѣ гледища, относително новия въпросъ, който се повдига. Повдига се въпросътъ за разширение на амнистията въ смисълъ на обща амнистия за всички политически престѣпления, както се изрази хлѣкой отъ ораторитѣ. Въ туй отношение, нека кажа, представителътъ на Трудовата партия се изрази въ тази смисль; представителитѣ на Земледѣлския съюзъ се изказаха сѣщо въ тази смисль; общата амнистия се застъпи сѣщо и отъ представителя на радикалната група и отъ представителя на широкитѣ социалисти; даже вчера тази амнистия се пожела и отъ г. Кьорцова, представителъ на народно-либералитѣ. Да ви кажа право азъ се стѣснение днесъ вземамъ думата, защото ще се различавамъ много отъ всички господа, които се изказаха тукъ по въпросътъ за амнистията. Винаги съмъ смѣталъ, че амнистията е единъ сериозенъ дѣлгавенъ актъ. Амнистията, като прощава на виновнитѣ, често играе роля повече за

спокойствието и реда на една държава, отколкото единъ законъ, който се нарежда съ наказанието, за да се гарантира реда и законността въ една страна. Често пати амнистията играе една по-спасителна роля за реда въ една държава, отколкото законитѣ, които предвиждатъ наказание за запазването на този редъ. Но, г-да, азъ имахъ случаи да ви кажа и по-рано, че амнистията е единъ важенъ въпросъ и всѣка една амнистия трѣбва да отговаря на две условия: да бѣде съгласна съ една държавна необходимостъ и да може да отговаря, за времето, на едно чувство за обществена справедливостъ. Безъ тия два елемента амнистията може да бѣде единъ законодателенъ актъ на произволъ или на моментно настроение, което се диктува само отъ партийнитѣ или партизански съображения на дадено време. Следователно, когато разглеждаме амнистията, трѣбва да имаме повече време, за да я осъдимъ, за да дадемъ едно правилно разрешение на въпроса. Казва се често, че амнистията е забравя. Амнистията е забравя, но забравя на какво? На събития, които сѣ станали. Тя не е забравя никога на онѣзи действителни интереси и нужди на държавата въ момента, когато тя се дава. И действително, ако забравимъ интереситѣ на държавата въ момента, когато се дава амнистията, то значи, ние, които я даваме, да се забравимъ като законодатели и да не знаемъ действително що правимъ. Отъ гледището на тия два елемента, азъ бихъ желалъ, съ много кралки думи, да се изкаже по въпроса за амнистията.

Искамъ да разгледамъ сега гледищата, които се изказаха отъ разнитѣ представители на групитѣ.

Групата на Трудовата партия. Азъ слушахъ г. Страшимирова съ голѣмо внимание и отърсамъ речта му отъ всички ония шаблонни вече изрази които отъ 15 години насамъ, колчемъ тукъ отъ тази трибуна е говорилъ представителъ на Комунстическата партия, съмъ слушалъ. Обаче въ неговата речъ за мене имаше единъ същественъ елементъ, който той искрено и буйно разви предъ насъ, за да ни убеди, че е законодателна грѣпка да изключваме отъ амнистията водачитѣ, тѣй както съ този законопроектъ се предлагала. Той си мотивира мисльта съ следнитѣ разсуждения. Защо, казва, водачътъ трѣбва да бѣде повече отговоренъ, отколкото всички ония, които участваха въ престѣплението? Ами че водачътъ самъ не е силата, която може да създаде ония голѣми политически или социални движения, които стѣватъ долу, въ масата. Напротивъ, по неговата материалистическа концепция, като вървенъ комунистъ, той казва: водачитѣ сѣ хората, които сѣ налице, обаче тѣ сѣ движени отъ сили по-дълбоки, които сѣ резултатъ отъ политическата тирания или отъ икономическата тирания. Значи водачътъ не е нищо друго освенъ една манифестация, манифестация на ония глухи и нѣми сили, които бушуватъ долу и които го движатъ. Вие, казва, които амнистирате всички движени отъ тия сили, които сѣ долу, и които сѣ двигателитѣ, като не амнистирате водачитѣ, които сѣ сѣщо движени отъ тия сили, вие не знаете какво правите. Ето една мисль, която съмъ чувалъ много пати отъ комуниститѣ, съ която тѣ мотивиратъ почти винаги своитѣ гледища и своитѣ разбирания. И ако азъ бихъ се съгласилъ съ тази мисль, нека си кажа правото, ония за които е думата, особено за осъденитѣ водители на комуниститѣ трѣбва да бѣдатъ амнистирани. Но истината такава ли е? Действително въ срѣдата на нашия народъ, следствие на икономическитѣ условия, въ които живѣе работната маса, образувала ли се е една стихия, предизвикала отъ неправди, отъ политически и икономически гнетъ? Ако истината бѣше, че едно голѣмо болшинство се движи, вървѣи законъ, противъ политически или икономически гнетъ и иска да стѣпи върху законитѣ, за да създаде новъ миръ, за да създаде новъ правовъ редъ, за да създаде новъ икономически и стопански редъ, азъ действително ще призная, че тогава водачътъ не е освенъ една сѣнка на всички ония общи движения, които сѣ всенародни въ болшинството си, и че тогава, ако амнистираме тѣхнитѣ маси, движени отъ дълбоки причини нѣма защо да не амнистираме и водачитѣ, които не сѣ друго освенъ онѣзи хора, които се движатъ не самостоятелно, а отъ съблията. Г-да! Азъ ще ви спомена нѣколко съображения, за да ви убеди въ противното, и то съображения не мои, а взети отъ самитѣ представители на партията на труда. Ако действително въ България икономическитѣ условия създадоха този бунтъ, азъ се питамъ: има тия икономически условия тѣй тежки и грозни, които предизвикаха вдигането на комуниститѣ на 22 септемврий, се създадоха отъ 9 юний до 22 септемврий, въ два месеца време? Има въ края на управлението на дружбашитѣ, когато Стамболійски бѣше тукъ, икономическитѣ условия на нашия селянинъ

и гражданите б'ха по-добри? По какво чудо действително въ разстояние на месец, месец и половина въ България се т'й изм'нниха икономическите условия на нашия живот, че тр'бваше през м. септември да се прояви бунтът отъ страна на населението, когато до 20 август го н'бваше? Мене ми се чини, г-да, че уважаемите представители на Трудовата партия не могат да издържат критиката, която имъ правя въ този пунктъ. Не могат т'й сериозно да поддържатъ, че н'бкакви специални нови условия толкова влошиха икономическото положение на нашите селяни и граждани, че дойде н'бкакъ си естествено края на разгрома, или както социалистите обичатъ да казватъ: революцията е краенъ етапъ на еволюцията; че действително тази революция б'ше краенъ етапъ на еволюцията и изведнажъ набухна, за да разруши буржоазния строй. Смятамъ, че въ това отношение сме начисто.

Т. Страшимировъ (к): Имаше провокация чрезъ арестуванятия на 12 септември.

Н. Мушановъ (д.ст): Ако е имало провокация, това е политическа причина. Азъ посочвамъ на социалните и икономически условия и искамъ да се разберемъ на тази база. Ако бунтътъ е срещу политически неправди, то е другъ въпросъ, ще видимъ дали т'й съществуватъ, или защо е станалъ бунтътъ, защо единъ се бунтува, а другъ не. На тази тема ще дойда по-после. Та, казвамъ, н'ма изм'нени н'бкакви икономически условия, нито пъкъ изобщо икономически условия за трудящите се маси въ България сж т'й лоши, както сж въ чужбина, където комунистите мълчатъ и не правятъ революции, за да могатъ нашите комунисти да кажатъ, че тия условия на караха работящите маси или българското работничество на 22 септември да вземе оръжие и да убива своите братя. Но, г-да, има доказателства, които комунистите сж ни дали, за да ви докажатъ, че т'й гр'бшатъ въ друга посока. Азъ зная сериозни организирани гн'зда на комунизъмъ въ България. Азъ зная гр. Русе, където Атанасовъ и други държаха общинския съветъ. Тамъ комунистите полчуваха по 3—4 хиляди гласа. Зная Варна, зная Габрово, зная и други м'ста. Защо икономическите условия, които сж единъ общъ факторъ въ действителността на всички хора, които сж били движени на 22 септември, не предизвикаха бунтъ въ душите на хората въ тия м'ста, дето има най-силни организации, а стихията можа да се развие въ Берковица, Фердинандъ, Пловдивъ, Нова-Загора и на други м'ста? Ако условията б'ха лоши, то т'й сж по-лоши въ гр. Русе и Габрово, където наемниятъ работникъ е поставенъ въ по-лошо положение, отколкото селянина, който си има къща и имотъ, съ който може да се препитава. Защото, г-да, причините на този бунтъ не б'ха он'кви икономически причини, за които комунистите говорятъ. Дето ръководителите б'ха по-благоразумни — да включатъ въ туй число и г. Страшимировъ въ Варна, да включатъ и много други — дето имаше по-благоразумни хора, които смятаха, че чрезъ кръвъ и чрезъ нахвърляне братъ срещу брата, не могатъ да се разрешаватъ социалните въпроси — тамъ всичко мируваше, тамъ бунтъ н'бваше.

Да ви кажа и друго. Вие, които оставате представители на Трудовата партия, заявихте, че не се солидаризирате съ всички ония, които повдигнаха тая глупава акция — азъ искамъ отъ васъ да почерпна доказателства. Вие казахте, че не споделяте възгледите на ония, които сж въ Москва, които сж въ чужбина и които дирижиратъ революционното движение. Заявявате велегласно, че т'й не сж ваши другари, защото т'й не правятъ социална революция, за която социалистите мислятъ. Вие казвате, че т'й сж хора, които иматъ свършено други намерения, че сж подбутнати отъ III интернационалъ, и вие не се солидаризирате съ т'хъ. Азъ мисля, че н'ма да ме опровергавате, че тази теза, която записвамъ, е вاپата. И ако е така, г-да, за вс'кото ще бъде ясно до очевидност, че нито имаше обективни пречки, които раздвизиха масите на 22 септември, нито пъкъ въ ръководните м'ста всички сж били на туй мнение. Онази частъ отъ комунистите, която днесъ се бори за разширение амнистията — н'мамъ нищо противъ това да се бори за своите другари — действително е дала доказателства, че всички ония, които раздвизиха масите презъ септември, тапнаха една политическа людостъ, и т'й не б'ха солидарни тогава, не сж солидарни и днесъ съ т'хъ. Но сж щитъ т'зи хора да се застъпватъ тукъ и да ни казватъ, че н'ма резонъ да не се амнистиратъ водачите, тогава когато се амнистиратъ всички ония, които сж участвували въ бун-

товетъ, и то за престъпления доста тежки, считайки, че всички сж се движили отъ единъ стимулъ или натискъ на икономическите условия на живота, за да правятъ тоя бунтъ, мисля, изпадатъ въ противоречие. Ето защо, съ много малко думи азъ намирамъ, че тезата, която се поддържа отъ г. Страшимировъ тукъ, не е обоснована, тя е погр'шна, тя не отговаря на обективните факти, нито пъкъ на ония факти за отношенията на тия хора тукъ къмъ комунистите, които б'ха т'хни другари, и политиката на които т'й не споделятъ. Въобще, г-да, азъ съмъ партизанинъ на друго н'що. За мене вс'ки единъ бунтъ и вс'ки единъ метежъ още не е революция. Или по-правдо тя може да бъде политическа, но не социална революция, за която социалистите постоянно говорятъ. А пъкъ революция, която има стремежъ да създаде по-лошъ строй политически или икономически, е реакция. Азъ смятамъ, че такава революция е противна на демокрацията, която вие не харесвате, защото не е свършена, както и азъ не я харесвамъ. Революцията е едно обновление и осъвеждаваше на личността, на чов'ка. Истинската революция цели да създаде колкото се може повече свобода и повече благосъстояние. Къмъ тази революция азъ мисля, че сте учили пролетарията, който организирате. Никога социалистътъ или демократътъ не е пропов'двалъ революция срещу тиранията, политическа или икономическа, никога не сж подканвали гражданина да се жертвува, за да се постигне по-голяма тирания било въ политиката, било въ икономиката. И когато виждаме българското население да вдига знамето, както искахте вие, на комунизма, резултатътъ отъ който е унищожение на чов'ка, доколкото той е морална личностъ, унищожение на свободното проявление на чов'шките способности или да се зам'ни днешниятъ не-свършенъ икономически строй съ мизерията — да ви кажа право, г-да, азъ обичамъ да почитамъ убежденията на вс'кого, когато сж искрени, колкото и да сж крайни, никога н'ма да се убедя, че т'зи хора, които искатъ вм'сто днешния икономически строй утрешната мизерия, се водятъ отъ чисти побуждения. И когато вм'сто това революционно знаме сте ми вдигнали черното знаме на смъртта, азъ, като демократъ, никога н'ма да приема, че вие представлявате н'бкакъвъ напредъкъ, н'бкакъвъ прогресъ въ икономиката и политиката; напротивъ, вие сте една отъ най-големите реакции въ съвременното общество, и затуй ние, демократите, особено тр'бва да държимъ см'тка.

Т'зи сж общите ми разсъждения, за да дойда до следните заключения. Водачите сж водачи, и т'хъ тр'бва да ги отделимъ свършено отъ всичките други хора, които т'й помъкнаха следъ себе: едни заблудени, други защото сж тростаци, които смятатъ, че обществениятъ режимъ се изм'ня въ два дена, трети увл'чени отъ миража, че въ утрешния денъ ще взематъ всичките служби, ще взематъ к'шните на буржоазията — въобщо хора, у които, ако мога така да кажа, апаратътъ, за да се ориентиратъ въ условията на своя животъ, е негоденъ, защото преди всичко сж невежи и наидъ всичко туй сж заблудени.

С. Василевъ (д.ст): И четвърто, защото не в'рваха въ силата на буржоазната властъ.

Н. Мушановъ (д.ст): Само водачите, г-да, предизвикаха движението на 22 септември. Н'ма защо да си правимъ илюзия. Самиятъ фактъ, че г. Димитровъ — в Коляровъ се намъриха въ Берковица, когато т'хното м'сто е въ София, самиятъ фактъ, вие навремето дадохте доказателства, че има назначени вече четирима главнокомандуюци, които отиваха да си починатъ армията, показва, че още тукъ, отъ София се води това нагостно за ст'рнати и пакостно, ако щете и за вашата Трудова партия движение. И при т'зи факти питамъ се азъ: българската държава, такава, каквато е тя, щедрата, великодушната, българската демокрация, бихъ казалъ въ ообщност, има намира държавни съображения или съображения отъ обществена справедливостъ, да даде широка амнистия на водачите, които предизвикаха толкова кръвъ, толкова сълзи, толкова разрушения, и било като държавници, било като хора порядъчни и честни, ние тр'бва да имъ простимъ, защото заслужаватъ проща? Г-да! Това е въпросъ за съзнание. Азъ много искрено и откровенно повдигамъ този въпросъ, защото амнистията, която искамъ да гласуваме, не ща да я гласуваме нито движелъ отъ моите предрасъждани партияни, нито отъ злоба или страсть; искамъ да се очистятъ отъ всичко това въ днешния денъ и да кажа въ Парламента мнението си като държавникъ — защото всички ние сме такива. Ще помогна ли на държавата си, ще удовлетворя ли обществената справедливостъ, като вдигна

ржка за амнистирането на всички водачи, които предизвикаха 22 септември? Но, азъ такава ржка нѣма да вдигна, нито пъкъ ще желая това нѣщо да стане.

Доблестъ! Ние искаме да култивираме доблестта. Демокрацията дължи да култивираме гражданскитѣ добродетели въ страната. Нима за добродетели ще се бора азъ, ако поддържамъ, че трѣбва да амнистираме всички онѣзи, които избѣгаха на втория денъ, като оставиха всичкитѣ си другари да влѣзатъ въ затворитѣ, а много отъ тѣхъ да загинатъ, поведени отъ страна на водачитѣ? Г-да! Та азъ не разбирамъ защо трѣбва да наказваме само слабото, само невестото, само заблуденото! Азъ не разбирамъ какъвъ моралитетъ ще създадемъ въ тази страна въ утрешния денъ, ако действително водачитѣ, които може да предизвикатъ такива кървави събития и сътрѣсенія въ страната, оставатъ винаги ненаказани, а всичкитѣ онѣзи нещастници, които сж водени, да бѣдатъ наказани! Азъ не мога да разбера това; не мога да го разбера, като се ржководя отъ най-чиститѣ си побуждения, като искамъ да бѣда най-щедъръ, най-великодушень отъ всички, които тукъ педиратъ за това великодушие. И затова казвамъ: не трѣбва да разширяваме амнистията. Имаме ли перспектива за бъдещето, че ако направимъ това, ще бѣде по-добре? Г-да! Въ съгласие съ представителитѣ на Трудовата партия продължавамъ: тѣ отхвърлятъ отъ себе си другаритѣ си, като негодни и несполезни. Въ всѣка тѣхна речъ тукъ казваха, че не могатъ да се солидаризиратъ съ лудоритѣ имъ, като отъ Москва подклаждатъ вътрешни бунтове, съ които пакостятъ на вашитѣ хора и на държавата. Ама нима, г-да, спокойствието на държавата за утрешния денъ или обществената справедливостъ въ нашата държавна изисва да пуснемъ тукъ тѣзи хора, които и съ миналата си и съ сегашната си дейностъ доказватъ, че сж противъ държавата, навредъ всичко клеймятъ и сж готови всѣки денъ да людялятъ искрата, за да предизвикатъ по-голямъ пожаръ?

Азъ така мисля върху повдигнатия въпросъ и ми се чини, че право мисля. Не съмъ съгласень да се разширява амнистията, за да се даде и на комунистическитѣ водачи амнистията, която се иска.

Минавамъ, г. г. народни представители, на другата категория — тѣ сж водачитѣ отъ Земледѣлския съюзъ. Азъ имамъ да направя едно разграничение за тази категория виновници. Представителитѣ, водачитѣ на комуниститѣ бѣха опозиционери; тѣ движеха маситѣ отдолу срещу една буржоазна властъ, която е пречка за осъществяването на тѣхнитѣ идеали, а тази категория водачи, представители на Земледѣлския съюзъ, бѣха хора на властта, тѣ бѣха хората, които държаха сѣдинитѣ на страната въ рждетѣ си, бидейки управление на държавата. За такава категория хора държавницитѣ демокрацията има съвършено други длѣжности отъ онѣзи, които ни се проповѣдватъ тукъ. Демокрацията и особено парламентарниятъ режимъ има едни длѣжности спрѣмо народа: всѣки държавникъ трѣбва да отговаря и да понася отговорността за престѣпленията или нарушенията на конституцията. Това е сжчината на парламентарния режимъ. Унищожимъ ли отговорността на управника, на държавника за неговото управление, това значи край на парламентарния режимъ въ страната. Нима ние демократитѣ тукъ — всички, които поддържаме парламентарния режимъ въ страната — трѣбва да сметнемъ, че правимъ едно добро дѣло отъ педиде на демокрацията, ако премажнемъ отговорността на държавника, на управника? Тогава ние ще трѣбва да заявимъ, че действително напийтъ парламентаренъ режимъ е унищожень. Азъ нѣма да претендирамъ тукъ, че е нормално явление, когато се даватъ министри подъ сѣдъ и се сѣдятъ постоянно. Защото у насъ фактитѣ доказаха, че колкото пѣти сж давани министри подъ сѣдъ, почти всички сж изключивали — имаше само единъ фамозень случай, когато министри стоеха 9 месеца въ затвора за отговорностъ, която не съществуваше. Днесъ да убиеме министерската отговорностъ, значи ние да отидемъ противъ себе си. Който демократъ мисли, че това е полезно за страната, нека тишува за амнистията на всички онѣзи, които сж отговорни! Защо сж отговорни? Вчерани се говорѣше за амнистията отъ 1919 г. Г. г. народни представители! Не знаа дали много отъ васъ помнятъ каква бѣше тази амнистия. Въ нея има единъ членъ, който казва изрѣчно: „Амнистията отъ 1919 г. не се прилага за министритѣ“. Ние, тогавашниятъ коалиционенъ кабинетъ отъ всички партии, когато давахме тази амнистия за бунтаритѣ отъ Владая и Радомиръ, не посмѣхме да амнистираме себе си, а за насъ това бѣше най-лесно, за да нѣматъ удоволствието подире противницитѣ ни да изпадатъ въ затвора, трѣбни да ни изпращатъ въ Шуменския и въ

тукашния затворъ — ние можехме да се очистимъ на времето още. Съзнателно, бидейки върни на принципъ, че управлението трѣбва да отговаря предъ Парламента и народа, ние поставихме туй ограничение: министритѣ трѣбва да отговарятъ, амнистираме всички други. Когато азъ презрѣхъ собствената си сѣдба, когато ние всички, тогавашни министри, презрѣхме собствената си сѣдба и запашихме демократичния принципъ, защо днесъ ще унищожаваме сжчината на парламентаризма и на демократизма за всички онѣзи, които винаги заявяваха тукъ: отговорностъ поемаме, народътъ е съ насъ, ние сме готови всѣки моментъ да отговаряме? Ето, г-да, моментитѣ на отговорностъ — тѣ сега идатъ. И тази отговорностъ се дѣри съ такава значоние, съ такава почтеностъ, каквито много рѣдко можете да видите въ острастенитѣ съсловни режими, какъвто е комунизметъ и какъвто е дружбащината. Нека действително полагаме въпроситѣ съ тѣхната сериозностъ. Тукъ има млади хора, които вчера говорѣха отъ трибуната много горешо, които искаха да ни доказватъ, че първиятъ членъ отъ устава на Земледѣлския съюзъ казва „Конституционно-парламентарно управление“ — азъ бихъ запиталъ само тия господа, които сж съ съвестъ, които сж честни хора, да ми отговорятъ на въпроса: нима вие мислѣхте тѣй, когато създавахте тукъ конвентъ, вие, представители на земледѣлското съсловие, наедно съ комуниститѣ, та издадохте присѣда и затворихте произволно вашитѣ другари, които бѣха заедно съ васъ тукъ? Ужъ законитѣ гарантиратъ по-голяма свобода на министритѣ! Кой български гражданинъ може да бѣде арестуванъ съ едно наше постановление тукъ? Кога е ставалъ въ България този скандалъ: народното представителство да държи постановление да се арестува единъ гражданинъ, безъ това да се иска отъ сѣдебната властъ? Г. г. народни представители! Вие атакувате, атакувате демокрацията, атакувате парламентарния режимъ, намирате му всѣки денъ грѣшки, но признайте, че този режимъ действително има преимуществъ предъ вашитѣ увлѣчения и страсти. Защото никогато най-лошата партия, когато е управлявала — най-лошата отъ всички минали партии, за които имаме еднакво мнѣние може би — не е направила произвола, да вземе нѣкога постановление въ Парламента за арестуването на единъ български гражданинъ — не на народенъ представителъ, а на единъ най-простъ гражданинъ. И когато се атакуватъ тукъ другитѣ днесъ, азъ бихъ желалъ всѣки да си помисли за своята собствена дейностъ.

Нека констатирамъ и да мина по-нататѣтъ: демокрацията, съ всичкитѣ пороци, съ всичкитѣ обвинения, които хвърлятъ на нея, тѣй още разбѣитена, все таки тя си върви въ своя пътъ и никога не си е позволявала произволи спрѣмо своя противникъ, каквито сж си позволили съсловнитѣ партии.

Следъ тия общи разсжждения, нека да мина на думата си. Нахвърля се тукъ една мисль, която има следното съдържание: 9 юний е единъ революционенъ актъ; това не е едно нормално средство за свалянето на властъ, а е едно революционно средство. Това е право, г-да. Кой ще отрече, че актътъ 9 юний е единъ революционенъ актъ? Не може да се отрече. Обаче никой отъ васъ нѣма да отрече, че тоя аномаленъ актъ за управлението на една държава, не е продиктуванъ отъ самитѣ събития и отъ самитѣ условия на нашия държавенъ животъ. Азъ знаа, че демокрацията винаги е учила: длѣжностъ е на гражданина да се противопостави съ сила спрѣмо едно тираническо управление. И особено ние отъ Земледѣлския съюзъ, които поддържате народовластие, не можете да откажете правото на народа да се организира и бори спрѣмо тиранина, който е узурпиралъ всички свободи и правдини, който не сж негови лични, а сж дѣло на цѣлъ народъ.

Г. Косовски (з): Това има смисълъ, ако става въ името на реда, законността и свободата, а ако става въ името на една по-голяма тирания, тогава — не.

Н. Мушановъ (д. с): 9 юний бѣше една естествена последица на действията на единъ потисникъ, срещу който се бори цѣлиятъ народъ, който потисникъ бѣ съпендиралъ всичкитѣ свободи на народа. Нѣма примѣръ въ историята, дето тиранинтъ да не е получилъ заслужената си сѣдба. И она, който се наеме съ такава диктаторство и такъвъ тираниченъ режимъ, трѣбва непременно да знае отъ по-рано още своята сѣдба. Това казва демокрацията.

П. Петновъ (з): Обаче едни други се сѣдятъ.

Н. Мушанов (д. ср): И вие, по-младите хора, които увлечено и горещо говорите за история и за примѣри, трѣбва винаги да знаете, че никъде въ историята нѣма случаи единични тиранинѣ да признае благосклонно, че е разбралъ народните настроения и си отиде доброволно. Неговата амбиция и слава е тѣкмо тамъ, че всичко е погазилъ, че е унищожилъ всички свободи, за да може по този начинъ най-лесно да гарантира своето стоеие на власт. И мисълта на покойния Стамболийски бѣше такава. 40-годишното управление за което говорѣше, имаше ли друга смисълъ, освенъ тая, че азъ имамъ всички въоръжени и други сили въ страната, които могатъ да държатъ този народъ въ подчинение? Нима и най-големиятъ глупецъ може да каже, че по народната воля може да стои 40 години на власт? Чини ми се, че събитията може да ни поучатъ — ние сме по-стари, видѣли сме нѣкои събития — по младите, които излизатъ тукъ съ патосъ да говорятъ, трѣбва да покажатъ, че действително сж се поучили отъ събитията, които иматъ много и много поучителна стойностъ.

9 юний бѣше естественъ край на тиранията на бившия режимъ. Нека кажемъ, че ако бѣше актътъ само на гражданството, това дѣло не можеше да се изпълни, и че ако нѣмаше войството, организираната сила, мъчно можеше да се смъкне този режимъ. Но, казвате вие, особено г. Дилановъ: „Не трѣбва да въ бъдаше да правимъ така, не трѣбва да проповѣдваме, че отъ долу войската и народътъ трѣбва да се повдигнатъ срещу правителствата“. И азъ нѣма да ви кажа днесъ, че трѣбва да се пропагандира навредъ, че властта трѣбва да бѣде свалена съ насилнически средства. Но който не иска по насилнически начинъ да пада, той трѣбва да знае, че има върховната длъжностъ да изпълнява онова, което не е нито на правителството, нито на мене. Нито на васъ — това е онака воля, която се зове законъ. Той трѣбва да знае, че е длъженъ да върви по законенъ пътъ, а законътъ има много сила да се справи съ всички смутове. Но азъ никога нѣма да откажа правото, че единъ народъ винаги може съ сила да сваля тиранина, защото, ако откажа, то би значило да отрѣжа клонъ, на който стоя като демократъ.

Д-ръ П. Джидровъ (с. д): Това е историческо право.

Н. Мушанов (д. ср): „Историческо право“, казва г. Джидровъ.

Г. Косовски (з): На народитѣ.

П. Петковъ (з): Ние сме метежници; защо не сж дружитѣ?

Н. Мушанов (д. ср): Не сж метежници онязи, които искатъ да възстановятъ закона. Тия ваши понятия сж погрѣшни понятия. Вие казвате, че искате революция за потисничество, а не допускате на единъ народъ да възстанови своя естественъ режимъ, режима на конституцията. Вие ме свѣрзвате съ желязни вериги, вършите произволи надъ моята лична сѣдба, надъ личната ми честъ, надъ имота ми, оставяте ме като гладиаторъ голъ, помежду звѣрове и се шепчатъ съ демократизъмъ, като ме насилватъ, а оспорватъ правото на единъ народъ съ организирана сила да възстанови законния редъ въ страната. Когато се говори за революция, говори се за повече свобода, за повече благосъстояние — това е революцията; тя е освобождаване, а не новъ гнетъ. Да свѣршимъ съ 9 юний. Дадохъ му петилското обосноваване. Но азъ бихъ желалъ следъ 9 юний държавата да заживѣе нормално и парламентъ да трѣбватъ по единъ законенъ пътъ. По-клучъ и признателностъ на всички, които взеха участие въ 9 юний. Но, г-да революцията е временно сътрѣсеніе, метежитѣ не сж естествено състояние на народитѣ и обществата; естествено имъ състояние е редъ и законъ, миръ и спокойствие. И ако авторитѣ на 9 юний, било войството или гражданитѣ, искатъ тази акция да има плодъ, тя трѣбва да бѣде съ този ороситъ — но тамъ трѣбва друго — че въ тази страна е възстановена законността, е възстановенъ редътъ и спокойствието. Тая е благородната целъ. И чини ми се, че ако се хвърля петно върху онова, което стана на 9 юний, то е тѣкмо когато отиваме противъ онязи идеали, за които сложиха коститѣ си и за които самопожертвувателно се бориха воинство и народъ. Азъ не искамъ да кажа, че единъ режимъ днесъ трѣбва да се отпусне току-тъй, всѣки да го възседне — позволете ми тази дума. Азъ знамъ, че страната още не е уталожена, но вървамъ въ силата на властта, която — тъй съмъ разбралъ азъ всѣкога силнитѣ правителства — съ

силата на закона е грамадна сила, която може да смаже всѣки бунтаръ, който не иска да държи смѣтка за нея. Азъ не бихъ желалъ нови произволи, защото всички нови произволи възстановяватъ тѣкмо гледището — че народътъ трѣбва да стои постоянно подъ произволъ, отъ който едва се отрѣвхаме чрезъ 9 юний. По това да се разберемъ и да свѣршимъ.

Кои искате да амнистираме? Искате да амнистираме всичкиятъ онязи, които се повдигнаха масово, заблудени? Ние ги амнистирахме. Сега искате да амнистираме и водачитѣ? Кои водачи? Има ли сега у васъ, г. г. представители на Земледѣлския съюзъ, съмнение, че ако нѣмаше водачи, които да плъзнатъ изъ провинцията, маситѣ щѣха да се вдигнатъ? Тукъ е Шуменскиятъ окръженъ управителъ, т. Грую Тодоровъ, който е честенъ човѣкъ, съ каквото име се ползува въ Шуменския окръгъ; вие го питаме въ Шуменъ и той каза: „Ако действително нѣмаше една такава властъ, съ единъ военоначалникъ — да не му казвамъ името — който не знаеше какво правя, който даде възможностъ на 9 юний въ 3 часа следъ пладнѣ да се бие барабана всредъ Шуменъ, че нѣма смѣняване на правителството въ София, че всичко това е лъжа, селянитѣ нѣмаше да се въоръжатъ и да дойдатъ да се биятъ; ...“

С. Василевъ (д. ср): За да стане после генералъ.

Н. Мушанов (д. ср): ... ако не се изпратиха околийски началници и стражари да повдигатъ маситѣ да дойдатъ да се биятъ срещу града, азъ съмъ убеденъ, че никой нѣмаше да дойде отъ селата къмъ Шуменъ да прави бунтъ“. Е сега, моля ви се, ще поддържате ли вие, че действително нѣма разлика между оня, който бѣше подбунтавъ отъ острастени партизани, виждайки, че властта му дава закрила да върши престѣпления, и този, който самъ, по свой починъ отива да върши същитѣ престѣпления? И да ви кажа, частіе е, че военнитѣ въ Шуменъ тогава имаха благоразумие, защото трѣбва да знаете, че въ Ченгелъ бѣха се събрали 8.000 души бунтовници и ако шуменската артилерия би искала да стрели, тамъ би паднали лешъ 4—5.000 души. Благоразумието наддѣля и се свѣрши тъй, че въ Шуменъ, най-силното мѣсто на земледѣлитѣ, нито една жертва нѣма. Тя нима нѣкоя народна стихия отъ долу, предизвикана отъ нѣкакъвъ произволъ и политически гнетъ върху масата, застави тая маса отъ 8.000 души да се вдигне и да дойде на 3 клм. до Шуменъ съ обектъ да смаже главитѣ на онязи престѣпници, които стоха 9 месеци въ Шуменския затворъ? Ако Оббовъ не бѣше отишълъ като министъръ въ Цѣбенъ и заедно съ Цоно Матовъ да повдигнатъ маситѣ, нима мислите, че селянитѣ щѣха да се биятъ? Ами, г-да, вие живѣте между тѣхъ, по-добре познавате тѣхния животъ и трѣбва сами да си отговорите на този въпросъ. Не е тази масата, не сж това хората, за които имаме всички, наедно съ васъ, снисхождението да ги простимъ, които, може би заблудени, служатъ на известни острастявания и се движатъ не по свои собствени подбуди. Но какъ можете да поддържате, че и на хората, за които отъ уважениа г. Петковъ, младъ човѣкъ, бунтъ човѣкъ, отъ г. Косовски, много пъти чуваме да разправятъ, че искатъ да се отрѣватъ отъ тѣхъ да се отрѣватъ отъ паростната имъ дейностъ, и единственото удоволствие и длъжностъ на които е само да клейматъ България и постоянно да повдигатъ бунтове въ тая страна — какъ можете казвамъ, съ огледъ на държавнитѣ интереси на тая страна и съ огледъ на обществената справедливостъ, за която плачете, да поддържате, че днесъ трѣбва да дадемъ милостъ и на тѣхъ? Не говоря за милостъ, доколкото тя е изражение на едно милосърдие, но доколкото тя е държавнически актъ, доколкото трѣбва да помислимъ за държавата или да удовлетворимъ едно чувство на обществена справедливостъ. Не зная — може би всѣки има свой метъръ за мѣрене на интереси и чувства, но азъ смѣтамъ, че не отъ озлобление говоря срещу ония хора, които трѣбва да поематъ отговорността. И азъ бихъ желалъ тѣзи хора, тѣкмо за урокъ на демокрацията, да се изправятъ предъ българскитѣ сѣдилища да педиратъ своята невинностъ и особено предъ единъ сѣдъ законенъ, който, както видѣхте, оправда ваши бивши министри. Ами вие ни изправихте предъ единъ вашъ сѣдъ, предъ единъ народенъ сѣдъ, жалето народътъ съ своята страстъ, никого непознавайки, трѣбваше да ни сѣди и осѣди! Да напомня на г. Петковъ, че единъ денъ той тукъ се провикваше: „Вие сте заклеймени, върху вашитѣ чела ще личи позора, че единъ цѣлъ народъ ви е осѣдилъ“. Спомянатъ си, че единъ младъ човѣкъ, като Петковъ, ми каза това. И днесъ

ние, оклейменитѣ, престъпницитеѣ предъ този народъ, ще сѣтмѣ съ престъпното петно, а всички онѣзи, за които вие говорите, ще могатъ да се изправятъ предъ България и предъ чуждия свѣтъ и да кажатъ, че тѣ сж честнитѣ хора и честнитѣ държавници. И вие нѣмате куража да подържате, че тѣ трѣбва да се явятъ предъ естествения си съдъ! Ако тѣзи понятия царуватъ въ тази страна, азъ се питамъ — и че само вие, старитѣ, а и вие по-младитѣ трѣбва да се шитате — къде отива тази страна и какви политически добродетели можемъ да култивираме въ нея? Въ страната има сждилища и държавникътъ не трѣбва да бѣга отъ тѣхъ. И азъ бихъ желалъ, г-да, безъ да се движимъ отъ злословие и партизанство, този въпросъ да се постави ясно: политически отговорнитѣ, министритѣ и народнитѣ представители, да иматъ куража да отговорятъ предъ сждилищата. И какъ на васъ, които искаете да ни изправите предъ единъ противоконституционенъ съдъ, съдъ безъ никакви гаранции, съдъ отъ страсти, съдъ отъ хора, които бѣха наточарени да издадатъ осждителна присѣда по единъ законъ-присѣда, какъ на васъ, казвамъ, днесъ не е мжкно да поддържате, че не могатъ да се явятъ предъ единъ конституционенъ съдъ, предъ таква сжди, които оправдаха, както каза вчера г. Пастуховъ, вапитѣ министри само по буквата на закона и да смѣтате, че по-доблестно ще направимъ днесъ, ако ги амнистираме? Азъ педирамъ за тѣхната честъ, г. Петковъ — разберете го — педирамъ за тѣхната доблестъ да дойдатъ като политици тукъ предъ съдъ да ги сждятъ, ако искате да играятъ онака доблестна роля, за която всѣки пжтъ тѣ приказватъ. Азъ не ще плюя на своята съвестъ, нито ще стѣпча демократическото начало, да отида да опроцавамъ човѣкъ, който нѣма куражъ, предъ своята собствена съвестъ, да се яви предъ съдъ.

С. Василевъ (д. ср): Генералъ Жековъ направил това, което проповѣдвате и затуй днесъ гнне въ затвора.

П. Петковъ (з): Ще го направятъ, ама да нѣма убийства.

С. Василевъ (д. ср): Ама да не вдигате пушки.

Н. Мушановъ (д. ср): Азъ смѣтамъ, г-да, че тѣ могатъ да бждатъ сигурни. Революцията е съотношение на силитѣ: който победи — победителъ; който си отиде — отиде си. Азъ ви казахъ и по-рано, за мене нѣма нищо по-позорно отъ това: единъ гражданинъ, който се е очистилъ отъ сждилищата да нѣма гаранция въ страната за своя животъ, и не разбирамъ култура въ една държава, когато нѣкой, очистилъ се отъ правосъдието, нѣма спокойствие и гаранция за имота и живота си. За таква държава азъ не педирамъ, г. Петковъ. Най-после страститѣ се уталожватъ. Вие виждате, че следъ 9 месеца чувствата въ България се уталожиха тѣй, както никога не сж се уталожвали. Вие виждате, че следъ 9 юний и 22 септемврий — нѣма година отъ тогава, едва деветъ месеца — правителството, което пази реда, амнистира, то иска вие да дойдете въ нашата срѣда. Ние признаваме, че страститѣ не сж така буйни, както бѣха по-рано. И азъ съмъ убеденъ, че ако амнистията е актъ на държавна мждростъ и на милосердие, убеденъ съмъ, казвамъ, че хората, които управляватъ, нѣма да искатъ да отмъщаватъ. Върху туй трѣбва да бждемъ начисто, трѣбва високо да го кажемъ. И азъ чувствувамъ, и азъ разбирамъ, че тази амнистия нѣма да има резултатъ, ако хората, които сж вънъ, нѣматъ убедението, че могатъ да дойдатъ тукъ да живѣятъ спокойно. И за мене има значение, когато 2.500 души емигранти живѣятъ вънъ. За мене и за правителството, и за всѣки здравомислящъ гражданинъ, това е първиятъ въпросъ, който трѣбва да се разреши. Но, дайте си смѣтка и вие, г. г. трудоваци и членове на Земледѣлския съюзъ. Вие всѣки денъ трѣбва да давате доказателства, че сте за мира, за спокойствието въ тази страна, че не приказвате тукъ едно, а задкулисно действувате срещу вапитѣ противници съ противни на закона средства. Убеденъ съмъ, че тогава ще бжде полезно не само за васъ не само за насъ, а и за бждачето на тази страна, бждаше, което интересува пѣлиятъ народъ, за който еднамо милѣемъ и скърбимъ, съ който заедно се радваме въ неговитѣ радости, макаръ да имаме различни политически убеждения. Ето защо, г-да — може да се увлѣкохъ повече, извинете — азъ намирамъ, че водачитѣ не трѣбва да се амнистиратъ. Нѣма да закѣнѣе много, г-да — моето убеждение е таково — на всичко ще трѣбва да се тури було. Но мене ми се чини, че съображенията, които изказвамъ сж съображения държавнически, сж съображения на една здрава демокрация. И азъ ги изказвамъ, за да не се сра-

мувамъ утре, когато излѣза предъ обществото да подкрѣпи тезата, която съмъ поддържалъ.

Г-да! Вчера ми направил впечатление речъта на г. Пастухова. Той каза: „Азъ безъ свѣтъ мога да заяя предъ почитаемото народно представителство, че трѣбва да се даде обща амнистия за политическитѣ престъпници“. По този въпросъ, за амнистията, нѣма лѣвничарство, нѣма и дѣвничарство. Нека въпроситѣ около амнистията не ги остраствяваме съ постоянитѣ напѣи партизански напѣти, съ които обикновено кичимъ другитѣ въпроси. Въпросътъ за амнистията е надъ всички други въпроси. Г-да! Има една амнистия, за която азъ пакъ ще повдигна гласъ и ще свърша много нажесо.

Г-да! Има други политически престъпници. Това сж осжденитѣ министри либерали. Азъ знаа, че не ви е приязна тази тема, но ще ви моля да ме изслушате. Азъ не говорихъ всичко, което мислѣхъ, че ще ви бжде приятно, но сега позволете ми да изкажа нѣколко мисли и по този въпросъ, защото смѣтамъ, че той е много сериозенъ. Азъ нѣма да педирамъ, г-да, невинностъ — вие педирате тукъ невинностъ — напротивъ, азъ ще педирамъ сега за виновници, които сж осждени и които петъ години седятъ въ затвора. Азъ съмъ го казвалъ и другъ пжтъ, ще го повтори и сега: има сили у мене да говоря по този въпросъ, защото никога не съмъ билъ сподвижникъ на политиката на Радославовия кабинетъ, защото съмъ билъ антантофилъ отъ първия денъ до последния денъ на европейската война. Нѣма да има приятели, които могатъ да ми кажатъ, че азъ съмъ изказвалъ симпатии къмъ политиката на Радославовъ. Никакви връзки не съмъ ималъ съ либералитѣ, защото всѣкога имъ съмъ билъ противникъ и днесъ съмъ такъвъ. И днесъ тѣкмо за това искамъ да говоря, защото всички ме знаятъ, че съмъ тѣхенъ противникъ и защото се надѣвамъ, че съ аргументитѣ, които ще изложа, ще мога да убедя нѣкой отъ васъ въ правотата на моитѣ мисли.

Генералъ Жековъ е осжденъ за прилагането на раздѣлъ III отъ военно-наказателния законъ. Сждѣтъ го намѣри виновенъ и формално го осжди. Но какъвъ сждѣ? Единъ произволенъ сждѣ, който е срамъ за България. Азъ често съмъ слушалъ и г. Дилановъ да казва: „Сждѣ, който бѣше срамъ за властѣта и за болшинството, което управляваше“.

Отъ лѣвицата: Сждѣтъ съ самсарскитѣ кожи.

Н. Мушановъ (д. ср): Генералъ Жековъ бѣ осжденъ и по единъ законъ антиконституционенъ въ всичкитѣ си постановления. Но виновенъ. Азъ съмъ педиралъ, г-да, за даванетоъ подъ сждѣ министритѣ либерали, но предъ единъ редовенъ и законенъ държавенъ сждѣ, тамъ, където санкцията на закона и на сжда ще бжде действително едно наказание. И тогава, казахъ, че съ новия противоконституционенъ законъ се създава за лицата, които ще бждатъ осждени по него, единъ ореолъ на мъченици. Не се минаха 3—4 години и моитѣ думи се сбжднаха.

За генералъ Жековъ има подадено отъ 50—60 души народни представители предложение за помилването му. И, по него ще кажа нѣколко думи. Осжденъ е за раздѣлъ III, за формални нарушения. Да си говоримъ човѣшки. Човѣкътъ, който водилъ войната, който трѣбва да поддържа действително силна дисциплина, каквато е военната дисциплина въ военно време, е направилъ грѣхъ и че е прилагалъ раздѣлъ III отъ военно-наказателния законъ е осжденъ, защото не е съблюдалъ правилата на конституцията. Нима този човѣкъ, генералъ Жековъ, е по-виновенъ отколкото оня, който е издалъ присѣда, безъ да има властъ отъ нѣкого, безъ да има война, както бѣше случаятъ въ Берковица и Фердинандъ, където комунистическитѣ сждѣ, когато комуниститѣ тамъ тържествуваха, е издавалъ смъртни присѣди? Азъ моля всички сериозни хора да си отговорятъ на този въпросъ. А комуниститѣ за тѣзи престъпления сж вече амнистирани.

Второ. Азъ ви казахъ и по-напредъ и сега ще повтори. Има ли по-голяма доблестъ въ тая страна отъ доблестъта на единъ човѣкъ, който, бидейки въ чужбина, рискува да се яви предъ единъ неконституционенъ съдъ, предъ единъ нагласенъ сждѣ, който може всѣки денъ да му вземе главата? И при все това той човѣкъ имѣ куража да дойде и да се подчини на този сждѣ и да каже: „Азъ съмъ войникъ; ако имамъ виновностъ, нека да бжда наказание и осжденъ по законитѣ на моето отечество“. Колко добродетелъ и доблестъ има въ тая страна, тѣй бедна отъ доблестни хора, та едно народно представителство не може да осѣни доблестъта на генералъ Жекова? Ами че генералъ Жековъ самъ се е амнисти-

ралъ, г-да, преди да дойде да го съдятъ. Азъ ви казахъ — ще го повтoра въ две думи — че наказанието ще е освенъ морално и физическо страдание. Но онзи, който го е брави-ралъ преди да го осъдятъ, той се е очистилъ самъ, той го е приелъ преди да има съдъ. И за тоя човѣкъ ние въ България още се страхуваме да повдигнемъ въпроса, че трѣбва следъ 5 години затворъ да бѣде амнистиранъ! Азъ не знаа, г-да, какъ ще ценимъ добродетелта въ нашта страна, какъ ще почитаме доблестта? Де е доблестта у хората, които искате сега да прощаваме и които сж избѣгали въ Русия и по дуги краища на свѣта? Де е смѣлостта имъ да дойдатъ и да кажатъ, че за своето престѣпление искатъ законенъ съдъ да ги съди? Кой отъ тѣхъ прояви тая доблестъ, за да иматъ симпатитѣ на всички ни? Защо е потребна умраза къмъ този човѣкъ, който по доблестъ превиши всички ни? Тѣзи много прости съображения трѣбва да имаме предъ видъ, когато поставяме на везнитѣ дѣлото, което искаме да извършимъ днесъ. Какво е направено другаде? Въ чужбина никѣде заради нещастната война не осъдиха своитѣ генерали. Това е политическата и лична страна по въпроса за генералъ Жековъ. Че има ли по-голяма доблестъ отъ доблестта на тоя човѣкъ, който е дошълъ самъ въ България да се яви предъ съда — главнокомандующъ, който имаше на разположение милионитѣ на тая страна, е останалъ сиромашъ и отъ две години насамъ се издържа отъ приятелски подаяния? Действително въ тая страна ние загубихме критериума, чрезъ който можемъ да награждаваме добродетелта и доблестта, както загубихме и критериума, чрезъ който да можемъ да порицаваме подлостта и преследваме престѣпницитѣ. Азъ не знаа, но тоя въпросъ мене ме вълнува. Азъ съ генералъ Жековъ най-малко се познавамъ — веднажъ съмъ се срещалъ съ него. Той е амнистиранъ чрезъ доблестта си. Но ние затъняваме да се амнистираме отъ тежкия грѣхъ, който грѣхъ ще тежи на душата на всѣки порядъченъ и честенъ човѣкъ за неизпълнение на единъ дългъ. (Ръкоплѣска-ния отъ сговориситѣ)

Г-да! Имало съображения — по които, позволете ми да говоря тукъ откровенно — имало държавни съображения да се не помилва. Ако такива има, азъ предъ тѣхъ се прекланямъ. Но, по моето разбиране, не може да има такива. Защо? Коя държава отъ тия, които ни се перятъ всѣки денъ съ културата си, би могла да каже, че въ една малка страна на Балканитѣ, като нашата, би трѣбвало да царува сатрапията, която имаше? Коя страна въ чужбина би търпѣла осъждането на единъ такъвъ свой гражданинъ отъ единъ противоконституционенъ съдъ? Знаемъ противното, г-да; знаемъ, че напоследъкъ пѣла културна Европа повдигна протестъ противъ осъждането на професоритѣ въ Киевъ, защото смѣта, че това е отрицание на всѣка културностъ и на раздаване правосъдие въ една страна. Културна Европа днесъ нѣма да ни защити заедо сме останали варвари въ своето законодателство. На културна Европа ние трѣбва да дадемъ доказателства, че действително въ тая страна не може да има изненади, каквато бѣше законътъ за катастрофата, че въ тая страна има закони, че въ тая страна вирѣятъ всички добродетели граждански и политически, съ каквито се гордѣе западната демокрация. Кой нашъ съседъ може да ни каже, че ние трѣбва да търпимъ сатрапията и резултатитѣ отъ нея, за да се повишимъ въ сръдбата на културното европейско общество? Това азъ не го допуцамъ. Ако е осъдено на тая малка държава да се покаже предъ тѣхъ, че тя пази по-добре свободата на гражданина, че тя културно стои по-високо отъ тѣхъ, толкова по-добре: ще се покажемъ, че действително ние сме една малка частъ отъ обществото на народитѣ, каждого добродетелитѣ, граждански и политически, могатъ да вирѣятъ.

Що сж тия аргументи, г-да, че нѣкаква си външна сила не искала замичаването на ония престѣпления, които сж създадени съ закони съ обратна сила?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Нѣма такава.

Н. Мушановъ (д. сг): Азъ си задавамъ самъ тоя въпросъ. Считаю, че това действително не може да бѣде.

Минавамъ къмъ други осъдени. Азъ искамъ да пнедирамъ, г-да, амнистия на политически престѣпници. Политическия престѣпникъ трѣбва да бѣде почитанъ — уважаванъ. Онзи, който въ себе си уважава искреното си и дълбоко политическо убеждение, може да почете противника си, искренъ и достоенъ. Азъ тѣй съмъ разбиралъ политическитѣ борби, така разбираю, че е смѣлостта на политическата толерантностъ.

Осъдени бѣха. Съдътъ, който ги съди, ги осъди на 5 години затворъ по закона отъ 1881 г. Петъ години за политическо престѣпление! Въ коя цивилизована държава днесъ ще ми покажете примѣръ, държавникъ да стои 5 години въ затвора за политическо престѣпление? Азъ знаамъ Малви, когото осъдиха въ Франция на bannissement — не при режимъ на затворъ както е у насъ, а както е въ чужбина. Върна се човѣкътъ, и започна своята политическа деятелностъ. Знаамъ Кайо, когото осъдиха за предателство. Бѣше му определено мѣстожителство въ Тулуза и после се върна. Отъ сръбскитѣ водачи Пашичъ, съдбата на когото е съдба на пѣла Сърбия, стоя само две години политически изгнаникъ. Азъ бихъ желалъ да ми покажете една културна страна, дето биха намѣрили, че съ амнистирането на нашитѣ политически престѣпници ние правимъ грѣхъ спрѣмо себе си и спрѣмо културна Европа. Азъ бихъ желалъ да ми покажете единъ примѣръ въ Европа, политически престѣпникъ да е стоялъ въ затвора 5 години. Г-да! Да отстранимъ тия заблуденици. Принакъ на азиатство и сатрапия е това отношение къмъ нашитѣ политически престѣпници. Въ Европа може би ние правимъ повече злини на нашето отечество, като се представяме съ нашитѣ азиатски наклонности, отколкото даваме доказателства, че сме единъ културенъ народъ, въ който цѣвятъ постоянно добродетелитѣ, граждански и политически. И азъ съмъ убеденъ, че ако разбератъ външъ положението на нашитѣ политикани, ние повече бихме наднаили въ очитѣ на цивилизованото общество, отколкото да се въздигнемъ. Ето защо казвамъ: наказани съ съ затворъ 5 години като политически престѣпници — какво искате, г-да, повече отъ тѣхъ? Държавна необходимостъ ли диктува седенето имъ въ затвора? Тѣ не сж, г-да, елементъ на безредие. Вие знаете, че повечето отъ тѣхъ сж хора вече излѣзли отъ политическитѣ кадри, вие знаете, че даже ако участвуватъ въ политическия животъ, тѣ нѣма да бѣдатъ елементъ на безредие. Остава единъ въпросъ на обществена справедливостъ — да видимъ какъвъ е нашиятъ дългъ. Че каква по-голяма обществена справедливостъ отъ тая, да амнистирашъ единъ политиканъ, който за своитѣ грѣшки стои 5 години въ затвора, излежащъ е почти максималното наказание, което би му се наложило отъ естествения съдъ? И днесъ ние, българската демократия, нѣмаме смѣлостъ да кажемъ, че не можемъ да приложимъ закона за катастрофата, този произволенъ и отвратителенъ законъ, спрѣмо едни хора, които сж негова жертва! Тогава, г-да, ние нѣма да имаме куражъ предъ себе си да повдигаме въпроситѣ тѣй, както трѣбва да се повдигатъ.

Остава въпросътъ за користта. Азъ бихъ молилъ поне единъ отъ тѣхъ да отстраните. Г. Радославовъ, който е лежалъ въ Берлинъ, който стои и до днесъ тамъ, не дойде тукъ предъ съда да го съдятъ, той не е виждалъ килията. Но оставете Радославова, оставете хората, които сж осъдени за користъ. Азъ не поддържамъ амнистията за хора осъдени за користъ: користта въ политиката е едно вулгарно престѣпление. Кознички, който е мой политически противникъ, седи въ затвора петъ години, защото е назначавалъ произволно чиновници.

Н. Балтовъ (д. сг): По това е оправданъ.

Н. Мушановъ (д. сг): По кое е осъденъ?

Н. Балтовъ (д. сг): За предаване на желѣзницата отъ Царибродъ до Нишъ за използуване отъ германцитѣ.

Н. Мушановъ (д. сг): Туй било политическа отговорностъ на правителството! — Христо Поповъ, тоя несретникъ, който сега гние въ затвора, на времето е билъ славата на войската. Погнатъ отъ царъ Фердинандъ, въ него време е билъ съкрушенъ и унищоженъ, а по-после защото ималъ нещастieto два месеца да попадне въ управлението на държавата, ще загине въ затвора. Скъпо ѝ Апостоловъ, Г-да! Азъ не казвамъ, че не е справедливо даванието имъ подъ съдъ; азъ съмъ пледиралъ за туй, доколкото иматъ политическа отговорностъ. Г. Пастуховъ вчера — нека спомена името му, той е държавникъ, и, макаръ да е по-младъ отъ мене тукъ, слушамъ го и искамъ да видя какво говори — казва: „Когато даваме амнистия, не трѣбва да се водимъ отъ мѣстъ и отмъщение“. И азъ повтарямъ тия негови думи: не трѣбва да се водимъ отъ мѣстъ и отмъщение. Отмъщението политическо е премного дадено вече и недейте да даваме други признаци на отмъщение и мѣстъ, защото това не е целта на законодателството и туй не е

целта на правителството. Но нека имаме въ себе си кураж да разрешим един въпрос завинаги. Мене ми се чини, че той кураж е полезен и за държавата. Нѣма да се издигнемъ въ очитѣ на чужденитѣ, ако тѣ знаятъ, че нашитѣ затвори постоянно се тѣпчатъ съ престѣпници политически. Политическото престѣпление е доста относително. 200 хиляди гласа либералски — това е частъ отъ българския народъ, това е изразъ на една политика, която може да тържествува следъ петъ дена; това е политическото убеждение. Ако си победенъ ти си престѣпникъ; ако си победителъ ти си герой. На утрешния денъ този, който е отишаль въ затвора, става министъръ-председател. Когато е искрено и чисто убеждението на политикана, то е носене винаги кръстъ къмъ Голгота. Нѣма защо на интеллигентни хора, като васъ, да ви давамъ повече съображения, за да считаме, че ние трѣбва да свършимъ окончателно съ тоя въпросъ. Ние трѣбва да свършимъ съ тоя въпросъ не за наше лично удоволствие, а за да ликвидираме съ тѣхъ и за да поемемъ отговорностъ предъ единъ народъ, който, увѣрявамъ ви, днесъ въ своето общо съзнание и въ чувствата си за справедливостъ е по-щедъръ и би могълъ да гледа по-широко, ако дадемъ амнистия, отколкото би разбралъ нашето отрицание да дадемъ амнистия на хора, които петъ години сж въ затвора. Дайте имъ я, г-да! Това ще бъде моята молба. Доколкото азъ имамъ сили на единъ народенъ представителъ да преценя положението въ този моментъ, казвамъ: нѣма никаква държавна опасност; доколкото мога да чувствавамъ обществената справедливостъ, казвамъ: дайте амнистия.

Вие искате да дадете помилване на генералъ Жековъ. Азъ ще гласувамъ противъ помилването му, за да ви докажа, че нѣма нужда да се оскърбява единъ човѣкъ, който когато имамъ всичката си почитъ. За какво ще го помилвамъ? За да дамъ по-голъмо доказателство, че действително трѣбвало да стои въ затвора и понесе всичкитѣ послѣдствия, каквито наложеного му наказание за таква негова простѣпка допуца!

К. Николовъ (д. ср): Не помилване, а амнистиране се иска за него.

Н. Мушановъ (д. ср): Това е помилване. Недейте дава помилване. Не зная дали той го е поискалъ. Ние сме властни да го дадемъ, но мене ми се чини, че съ туй ще направимъ не лошо, ще създадемъ наново рожба, която е по-килава. Да разрешимъ въпроса категорично!

Азъ педирамъ за амнистията. И бихъ молилъ г. министра на правосъдието и г. министъръ-председателя — защото това е въпросъ най-напредъ на правителството — да се съгласятъ сега, предъ великденскитѣ празници, да ликвидираме съ тоя въпросъ, за да не го повдигаме вече въ Народното събрание.

Вчера г. Петковъ завърши, че ние сме предъ Великденъ. Действително, ние сме предъ Великденъ. Въ другъ денъ е Разпятъ петѣкъ — Христосъ си е носилъ кръста на гърба. За мене извънъ религиозния характеръ на тоя празникъ въ него има и една друга смисълъ — че тѣй, както Христосъ е носилъ кръста къмъ Голгота и е умрѣлъ за убежденията си, така и всѣки политически човѣкъ трѣбва да е готовъ да умре за убежденията си. Нѣкои отъ осъденитѣ азъ смѣтамъ, че сж чисти въ убежденията си. Сега е предъ мене 1915 г. съ всичкитѣ ония страсти, съ всичкия оня вихъръ, които вилѣеха тогава. Всичкитѣ викаха тогава: война, война, война! И много хора днесъ, г-да, сподвижници тѣхни, трѣбва да разбератъ, че дължатъ на тия хора почитъ. Петъ години страдаха тѣ за убежденията си. Не чувствуватъ ли тѣхнитѣ сподвижници, че за тия тѣхни страдания, за тая политика, която тѣ сж изпълнявали, има частъ и отъ тѣхната душа? Какъ можемъ да оставимъ да страдатъ тия, които сж били начело на управлението, а всички ние, които сме мислили като тѣхъ, да бъдемъ вънъ отъ затворитѣ? Азъ мисля, че при такова положение другъ денъ на Великденъ ние не можемъ да кажемъ на себе си „Христосъ Възкресе“, ако на всѣкиго не дадемъ заслуженото. Следъ 5-годишни страдания тия хора заслужаватъ амнистия; ако не имъ дадемъ амнистия, ми се чини, че ще бъде нашъ грѣхъ.

Извинете, г-да, че толкова време ви забавихъ. Но да заключа. Разгледахъ предъ васъ въпроситѣ отъ гледище на държавна необходимостъ и обществена справедливостъ. Може да съмъ сгрѣшилъ или пъкъ да има нѣкои, които да не сподѣлятъ моитѣ мисли. Азъ считамъ, че по въпросъ за амнистия човѣкъ трѣбва да каже всичко, което мисли, независимо отъ това кому става угодно или негодно. И ако

надвиемъ себе си, партийнитѣ и обществени страсти, мене ми се чини, че съ здравия разумъ ние можемъ да разрешимъ въпроса така: да дадемъ амнистия, която предлага правителството, съ оиѣзи уговорки, които направихме, и да дадемъ амнистия на политическитѣ престѣпници, които днесъ още стоятъ въ затворитѣ. (Ръкоплѣскания отъ сговориститѣ и националъ-либералитѣ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Съобщавамъ, че сж постѣпили два законопроекта, а именно: законпроектъ за разрешаване кредити за м. м. априлѣ и май на 1924/1925 финансове година и законпроектъ за пуцане наново въ обръщение на 200.000.000 л. монженски и 300.000.000 л. лондонски касови бонове по 1.000 л.

Има думата г. министъръ-рътъ на правосъдието.

Министъръ Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Едвамъ бѣха утихнали движенията около 9 юний, въ които противъ законно установената властъ въ страната станаха възстания, побудени отъ органитѣ на бившата властъ, когато въ втората половина на м. августъ до правителството на Цанкова почнаха да достигатъ слухове за подготвяващо се ново възстание. Тия слухове скоро бѣха потвърдени. Отъ 17 до 22 септемврий видѣхме въ известни покрайнини на България друго едно движение на маси организирани, добре въоръжени, съ целъ да смѣнатъ не само правителството на Цанкова, но свършено да промѣнятъ държавния строй. Тѣзи две събития до днешенъ денъ не сж ликвидирани, нито пъкъ азъ имамъ претенцията като министъръ на правосъдието, да ги ликвидирамъ съ настоящия законпроектъ. Обаче отъ ораторитѣ, които отъчера бѣха на трибуната, за да критикуватъ внесеня законпроектъ за условно осъждане, се спомена, че не се прави нищо за облекчение участието на затворницитѣ и въобще на тѣзи, които били на 9 юний, било на 22 септемврий бѣха вдигнали оръжия противъ властѣта и противъ държавата. Дължа да отбележа, че това не отговаря на истината, защото никому въ политическитѣ организации въ страната не минаваше на умъ да иска веднага следъ събитията отъ 22 септемврий не само амнистия, но и просто пуцане отъ затворитѣ, когато излѣзе декларацията на правителството, ако се не дължа, въ началото на м. ноемврий, че ще бъде дадена амнистия. Кабинетътъ разбираше ясно, че когато се минаха събитията, той не може и не трѣбва да държи голѣмо количество хора въ затворитѣ. И затуй, безъ да бъде искано отъ нѣкого, безъ да бъде формирано обществено мнение даже за помилване, пуцане или амнистиране, ние видѣхме възъ основа на правителствената декларация отъ ноемврий, която отъ гледна точка на строго съблюдене законитѣ бѣше неправилна, да бъдатъ пуцнати отъ затворитѣ безъ участие на съдилищата маса отъ участвуващитѣ въ събитията на 22 септемврий. Дълженъ съмъ да изтъкна тукъ този актъ на правителството, за да не се разбира криво вънъ, че ние се намираме въ едно положение, при което ни се изтъргва една политика, която ужъ не била наша. Непосредствено следъ изборитѣ се почна отъ кабинета проучване на въпроса за амнистията и бѣше внесенъ законпроектъ за амнистия презъ м. декемврий и на 4 януарий той мина презъ Народното събрание. Вследствие на този законъ — нѣма да ви цитирамъ сега списъка на хората, които излѣзоха отъ затворитѣ, защото туй не е предметъ на моята речъ, нито е добре въ Народното събрание да си служимъ съ дълги цитати и статистики — голѣма частъ отъ арестуванитѣ и пуцнатитѣ съ правителствения актъ отъ ноемврий затворници отъ нашитѣ затвори получиха свобода. Самиятъ фактъ, че числото на арестуванитѣ преди закона отъ 4 януарий т. г. отъ 2 хиляди души спадна на по-малко отъ 800 души, е явно доказателство, че законитѣ отъ 4 януарий 1924 г. е далъ резултати и значи не е върно твърдението на нѣкои господа отъ опозицията, че той билъ прахъ въ очитѣ на народа. Когато имате хиляда и нѣколко души, които по силата на този законъ фактически вече сж получили свобода, желателно е въ Народното събрание този фактъ да бъде изтъкнатъ не само отъ представителя на кабинета, а и отъ тия народни представители — длъжностъ имъ е — които критикуватъ постановлението на единъ законъ. Следъ прилагането на закона за амнистията отъ 4 януарий т. г., кабинетътъ чрезъ мене, като министъръ на правосъдието, внесе едно допълнение въ него. Изтъкнахъ тѣзи факти предъ васъ, г. г. народни представители, за да констатирамъ ясно и твърдо, че за освобождаването на едни чрезъ амнистия и за пуцането на други чрезъ

законопроекта, който днес внасяме, инициативата е била и си остава на кабинета. Критиката, която се правеше против внесените законопроекта, можеше да има голямо достойнство, ако тя показаше друг ред на мисълта; ако задъ готвеше фразата „Дайте широка, пълна амнистия“, биха представени събитията такава, каквито сж, и биха дадено конкретно решение, свързано съ действителността, въ която ние живемъ, за да може то да бжде тукъ действително оценено и уважено. Такава критика азъ не чухъ нито на законопроекта на г. Стоенчевъ, като министъръ на правосъдието, нито на днесъ предложеня отъ менъ. Правителството взема тѣзи мѣрки при едно условие: да гарантира защитата на българската държава, но въ разрѣзъ съ политиката, която бѣше следвана отъ нашитѣ предшественици. Правителството взема тѣзи мѣрки въ разлика отъ туй, което правѣше нашитѣ предшественици, покойниятъ Стамболийски, и неговото правителство, което даваше хората подъ съдъ за нестанапи събития. И азъ не мога да разбера, какъ може да има критика по отношение на нашата политика отъ хората на една политическа партия, които трѣбва да носятъ погрѣшнитѣ на туй, което тѣхната партия е създадала. Отъ министерската маса въ времето на г. Стамболийски се иницирира една политика, че политическиятъ противникъ трѣбва да бжде преследванъ и че ако не помогне обикновеното преследване — чрезъ заплашване да се оттегли отъ политическия животъ, отъ активната политика — тогава ще дойде редътъ на отмъщението, което се изрази въ политически убийства. Не трѣбва да забравяме тия работи отъ миналото, не трѣбва да забравяме и теорията на цепеницата, и когато и това не достигна създаде се законодателство съ обратна сила, създадоха се престѣпни деяния, които по законитѣ, при които тѣ сж станали, не сж се считали за престѣпни. Между политиката, която днесъ ние водимъ — да можемъ постепенно да ликвидираме съ единъ събития, които сж се изразили въ бунтъ отъ органи на властѣта срещу властѣта и въ бунтъ отъ една партия, която отрича сѣществувания държавенъ строй и чрезъ бунта порооди масови убийства; да можемъ постепенно, доколкото условията за държавната сигурностъ ни позволяватъ, да намалимъ страданията на физическитѣ лица, които сж участвували въ бунтоветѣ; да накажемъ само единъ минимума лица, което да служи за назидание, а на всички останали да имъ дадемъ свобода — между тази политика, казвамъ, която ние днесъ водимъ и политиката на нашитѣ предшественици има една голяма разлика, ако не и една пълна противоположностъ. Изтъквамъ това, защото тукъ се констатира, мисля, погрѣшно отъ единъ отъ г. г. народнитѣ представители отъ опозицията, че отъ нѣкаква слабостъ ние сме принудени да внасяме постоянно закони ту за амнистия, ту за условно осъждане и да даваме обещания, че при пълното омилотворение на страната ще ги разширимъ до максимумъ. Не отъ нѣкаква слабостъ, а защото, бидейки силни и здрави на позициитѣ си, както той иска, правителството смѣта, че трѣбва да се отива къмъ пълното успокояване на страната. Така се обясняватъ въ краткото време двата различни закона, вториятъ отъ които ние днесъ сте повикани да приемете или да отхвърлите.

Следъ тази уговорка, азъ съмъ длъженъ да изтъкна още една, за да бъдемъ на ясно предъ народното представителство за работата, която ние вършимъ съ сегашния законопроектъ. Не искамъ да скрия, както отъ г. Страшимировъ се каза, че съ този законопроектъ никому не даваме амнистия. Та и това не е била нашата целъ, когато сме внасяли този законопроектъ, въ мотивитѣ на който е казано, че не е законопроектъ за амнистия, а такъвъ за условно осъждане. Щомъ е тъй, тогава за добрия редъ на парламентарния режимъ ще трѣбва да се ограничимъ само съ неговото разглеждане. Законъ за амнистия днесъ не е сложонъ на разглеждане и затуй азъ формално, на и политически в парламентарно ще се противопоставя на исканията да се разшири законопроектътъ, като бждатъ вмѣстени въ него, както се каза, било постановления за амнистия, било постановления, които ще даватъ помиляния. Опасно законодателство е туй. А опитътъ презъ последнитѣ 5 години ни научи, и мене като народенъ представителъ въ миналото управление ме научи, че въ единъ законъ, който урежда една материя, не трѣбва да се допускатъ постановления, които да уреждатъ материя отъ свършено другъ характеръ, защото днесъ тия постановления могатъ да бждатъ добри, морални, хуманни и полезни, но утре съ такова постановления могатъ да се измѣнятъ най-важни конституционни и законни постановления и после да се чудимъ какъ е станала тая работа. Когато ще стане

нужда да се даде амнистия, този въпросъ трѣбва да бжде сложенъ ясно и отдѣлно. Тогава вече ние ще видимъ дали да дадемъ амнистия на министритѣ отъ Радославовия кабинетъ, тогава всѣки ще си каже мнението по политическата амнистия и азъ лично ще кажа моето мнение. Когато дойде да се разглежда единъ денъ този въпросъ, азъ ще кажа: България е вървѣла въ погрѣшенъ пътъ не отъ 1919 г., а отъ 35 години насамъ, защото не се знаеше да се цени политическата мисълъ на политическия противникъ, защото средството за отстранение на противника отъ политиката не бѣше силата на организираната държавна властъ, не бѣше силата на политическата организация, на която правителството почива, а бѣше запобѣдѣта на сѣда, създаването на закони съ обратна сила и т. н.; че трѣбва да се върви изъ новъ пътъ на толерантностъ и на организиране политическия парти, било на властъ или въ опозиция; че чрезъ трудъ и усилия предъ обществената съвестъ трѣбва да се надмогва политическия противникъ, а не чрезъ силата на законитѣ, чрезъ арести и пладнешки убийства. Това е единъ въпросъ много важенъ, много сложенъ и българскиятъ народъ изиска да се сложи на разглеждане и обективно да се разреши въ единъ или въ другъ смисълъ.

Ето защо, колкото и да е убедително днесъ мнението, че трѣбва да се разшири моитѣ законопроектъ и се даде съ него и амнистия, считамъ, по форма и по съдържание ще трѣбва да бжде отхвърлено.

Стана дума и за помиляване на осѣденитѣ министри. Азъ ще си кажа мнението по този въпросъ по-късно, ако постѣпи предложение за помиляване. Но азъ мисля, че докато не бжде премахнатъ сега сѣществуваниятъ законъ за сѣлене на министритѣ, въ който е ограничено правото на Народното събрание да помиля осѣдени министри, така инцидентно, при второто четене на единъ законъ за условно осъждане, не би трѣбвало да бжде прокарано подобно предложение. Ето защо азъ още отъ сега считамъ, че и то трѣбва да бжде отхвърлено.

Повдига се и въпросъ: защо ние не даваме законъ за амнистия, а се задоволяваме съ законъ за условно осъждане? Въ вчерашното заседание отъ г. Пастуховъ и въ днешното заседание отъ г. Мушановъ се казаха условията, при които се дава амнистия. Амнистия, това е опрощаване на наказанието за извършени престѣпни деяния, заличаването имъ и пълната имъ забора отъ общественото. И азъ наблюдавамъ на втория елементъ, защото никѣде по земното кълбо — не зная какъ е въ Южноамериканскитѣ републики и какъ е въ Централна Америка — въ всички цивилизовани народи не е необходимо да кажешъ, че искашъ да опростишъ, а е необходимо за всички да има и тѣй наречената забора, да сж изчезнали условията, при които е създадено деянието, да сж се заличили следитѣ на деянието. Това значи събитията, които сж породили престѣпленията, да ги нѣма вече и да нѣма опасностъ, че амнистията отново ще може да ги породни.

За кои събития, се иска амнистия? Искане за амнистия за събитията предъ и въ време на 9 юний и за събитията на 17 септември. За да може да бжде дадена тази амнистия, необходимо е, казвамъ, да бжде гарантиранъ държавниятъ интересъ. Амнистия се дава всѣкога — повтарямъ го пакъ — когато сж на лице всички условия за запазване общественя редъ, за гарантиране сѣществуването на държавата. Има ли сѣществуюци причини, за да считаме, че събитията отъ 9 юний сж минали? Азъ честохъ декларацията на земледѣлската парламентарна група въ вестникитѣ, но нейната явна или тайна политика не е обектъ на настоящия законопроектъ за условно осъждане, други сж хората, които сж обектъ — това сж арестуванитѣ или побѣгнали въ странство хора поради събитията отъ 9 юний. Е добре, нѣма да се спирамъ много, г. г. народни представители, защото единъ министъръ трѣбва да бжде предпазливъ, не за да се не издаде, но защото има често мѣрки, които не трѣбва да бждатъ известни. И до днешния денъ, тѣзи, които сж забегнали въ странство и сж концентрирани въ нѣкои мѣста на лагеръ, си иматъ свои представителства и инспекции и до насъ постоянно дохождатъ сведения не само за установени канали, за които много пъти г. министърътъ на вътрешнитѣ работи е споменавалъ тукъ, но за сѣществуването на цѣла една литература, съ която се подхранватъ тѣзи хора да правятъ утре преврати. Отъ 9 юний и до днесъ емигрантътъ, стоящъ вънъ, когато сядията търси, за да отговаря за своитѣ дѣла около 9 юний, и до днесъ си има не само своята полити-

ческа мисъл, за която азъ не бихъ го преследвалъ, но се приготвяла, за да посегне върху държавата. Виждайки, отъ една страна, че той още не се е успокоилъ, азъ, като не искамъ отъ друга страна да го правя немилъ-недрагъ, връщамъ го въ неговото отечество, като го държа подъ отговорностъ, подъ която той ще се намира, ако действително не бъде добъръ гражданинъ.

По отношение на г. г. комунистите, които предизвикаха събитията отъ 22 септември, имаме постановлението на Касационния съдъ, съ което се разтуря тѣхната политическа организация. Но и това не е важно; важното е, че въ голѣмата частъ отъ тѣзи, които днесъ се намиратъ въ затворитѣ, и отъ тѣзи, които побѣгнаха следъ събитията отъ 22 септември, идеята за произвеждане на втора революция не е минала и до днешенъ денъ. На 4 януарий се прокарва законътъ за амнистията. На 24 януарий въ Москва — документитѣ сж тукъ — вече се декретиратъ отъ г. Зиновиевъ насокитѣ, по които трѣбва да се движи Комунистическата партия въ бъдещата си революционна дейностъ. На 25 януарий се даватъ и директивитѣ, по които трѣбва да се движи изтезвалата вече българска комунистическа партия следъ гласуването на закона за защита на държавата, и споредъ които да се образува една партия на селячеството и работничеството. Този терминъ, който е предписанъ на 25 януарий отъ Москва, съществува въ всички печатни или ръкописни възвания, които постоянно властта залавя до днешенъ денъ. На 25 януарий се декретира и положението, какъ ще бъдатъ организирани революционнитѣ трибунали. Ние имаме оригинални сведения, споредъ които отъ Москва се даватъ директиви за образуване на първата българска комунистическа революционна бригада въ Москва. Г. г. народни представители! По бунта отъ 22 септември, азъ бихъ желалъ да ни се направи интерпелация и ние ще отговоримъ веднага. Всички тѣзи документи, които въ откъслещи излѣзоха въ вестникитѣ, бѣха достояние на Върховния касационенъ съдъ, който ги има въ оригиналъ, и всѣки, който иска, може да отиде да ги прочете тамъ. Прочее, събития на външно вмѣшательство следъ закона за амнистията продължаватъ да съществува. Ние стоимъ при едно положение на едно политическо движение въ страната, наречено комунистическо, което си мѣни всѣки денъ формата, за да може да запази своето съществуване, на което предписватъ даже, какво наименование ще получи въ утрешния денъ.

Презъ м. мартъ се залови печатницата у Зографовъ. Въ всички възвания, които сж намѣрени въ тази печатница, частъ отъ които бѣха публикувани въ вестникитѣ, вне констатираме революционно съдържание. Отначало полицията мислѣше, че се печататъ външ революционнитѣ възвания, обаче констатира се по-късно, че и „Работнически вестникъ“ и всички малки противозаконни памфлети сж били печатани въ тая печатница и разпространявани по улици въ София и изъ пѣла България. Какво проповѣдватъ тѣзи възвания? Проповѣдватъ ясно бунтъ въ страната. Въ частъ отъ тѣхъ ясно се казва, че трѣбва съ кръвъ да се действува, че отъ отбрана ще трѣбва да се мине скоро въ нападение. Зачера се откри и друга тайна печатница „Факелъ“. Г. г. народни представители! Въ всички документи, които се намириха въ печатница „Факелъ“ — по-голѣмата частъ отъ които днесъ сж предъ мене — е казано ясно: искаме работническо селско правителство; работническа селска власт — точно терминътъ, даденъ отъ Москва. Всички възвания — да не ги чета — иматъ революционенъ характеръ, какъвто имаше Комунистическата партия преди 22 септември. Азъ бихъ споменалъ още, дали комунистическата партия, ако иска, ще бъде свободна да действува въ другъ пѣтъ отъ тоя, въ който е действувала досега по заповѣдъ отъ Москва. Ще ме опровергнатъ г. г. комунистите, но въ душата си тѣ знаятъ, че не сж свободни, докогато изловѣдватъ, както вчера г. Страшимировъ ни каза, комунистическото въруо въ своитѣ действия, въ своята политика въ България. Тѣ сж подъ заповѣдъ. И ако се счита клевета ежемесечното съобщение на в. „Правда“ за дадени тукъ 8, тамъ 15 хиляди долари помощъ, въ писмото на г. Зиновиева до българската комунистическа партия изрично се казва: „Вие имате средства, тѣ ви сж пратени“. Не стига туй, но средствата се пращатъ вече, мимо централното управление, и на мѣстнитѣ комунистически дружества и синдикати, направо отъ Москва. Това е едно заловено писмо (Показва го) съ печатъ и марки отъ Москва, отъ комунистическата държава. Въ това писмо третиятъ комунистически интернационалъ изпраща 500 златни рубли направо на работническото сдружение въ Пловдивъ за негови разноски и пр.

Г. г. народни представители! Азъ казахъ отъ мене, че всичко, което е известно на властта и на мене, като представителъ на българското правосъдие, мога да го изтъкна предъ васъ, но за да не погрѣча на действията на съдебнитѣ органи, не правя това. И ако изнасямъ този документъ, то е защото той не търпи опровержение и нѣма да вреди на по-нататѣшното развитие на следствието, което се води въ България. Азъ не съдя тукъ комунистическата партия, моята задача днесъ не е да ѝ произнеса присѣда, а само съ нѣколко факта да констатирамъ, че въ България имаме една политическа организация, която въ идейно и въ организационно отношение е прямо зависима отъ една чужда държава. И това не е тайна, защото комунистическитѣ партии въ пѣла Европа сж непосредствено подчинени на III интернационалъ. Ако нѣкой би оспорилъ това, ще прочетемъ многобройнитѣ документи отъ нѣколко тома, находящи се въ Касационния съдъ, отъ които документи ще видимъ, какъ Москва накарва нашитѣ комунисти да действуватъ и да направятъ революция.

Второ. За мене е ясно, че цомъ тая организация въ идейно и въ организационно отношение е подчинена на интереситѣ на една чужда държава, тя се намира и въ парична зависимостъ отъ нея. Е добре, когато азъ имамъ една здраво организирана политическа сила въ страната, която не е свободна въ своитѣ действия, за да може да гледа действителността на земята, която ѝ е родила (както г. Страшимировъ вчера ни казваше: „Тая държава и мене е родила, и азъ съмъ растналъ и живѣлъ въ нея, и азъ скѣпя за нея“); когато, казвамъ, тая организация не е свободна да защитава интереситѣ на държавата въ моментитѣ, когато ще се наложи едно или друго действие — тя е една опасностъ за страната. Тя е опасностъ не вече голословна, защото фактитѣ отъ септември ни дадоха доказателства, защото тая организация се прояви чрезъ въоръженъ бунтъ, който направи въ нѣколко окръга въ България. Е, питамъ азъ: ако въ основата на амнистията е забравата на престѣпнитѣ деяния; ако амнистията изисква не само голо опрощение на наказанията, но да бъдатъ отминати и събитията, които сж предизвикали престѣпнитѣ деяния; ако амнистията изисква опрощението на наказанието да бъде пълна гаранция, че нѣма да се повтарятъ събитията, и самото опрощение да бъде вече единъ урокъ, едно назидаване, за да не бъдатъ повторени събитията — при такова едно положение на събитията отъ 9 юний и 22 септември, когато още ниго умствениятъ складъ у деитѣ, ниго тѣхнитѣ начини на действие сж се промѣнили, какъ може отъ мене да се иска въ днешния денъ да представя на Народното събрание единъ законъ за пълна амнистия? Г. г. народни представители! Това ще бъде престѣпно по отношение на мене, като министъръ на кабинета, отъ името на който говоря, а ще бъде престѣпно и по отношение на тѣзи, на които въ днешния денъ не даваме амнистия. Защо революци въ страни като България, командувани отъ възъ и защитаващи чужди интереси, макаръ и несъзнателно, сж революции, които докарватъ ударъ върху държавата и гибелъ на народа, който живѣе въ нея. Ето защо съ пълно съзнание за работата, която ни предстои да творимъ за държавата, която защитаваме не като едно отвлечено цѣло, но като едно представителство на дългогодишния животъ на нашия народъ, който е създадъ нѣщо и който се мъчи да се издигне на височината на европейскитѣ народи, азъ казвамъ: докогато не настѣпятъ условия за пълно гарантиране свободата на народа и независимостта на държавата, не трѣбва да злоупотрѣбваме съ политическитѣ амнистии. Вчера се изтъкваше тукъ каква бѣше амнистията презъ 1919 г. Върху нея нѣма да се спирамъ, но ще кажа, че въ България се злоупотрѣбва съ амнистиятѣ, и не бихъ желалъ да се отваря пѣтятъ на пълната безнаказаностъ, която може да докара до нови възвнени и сътресения. Че защитата на държавата обуслава да бъде давана или не амнистия, по това се даде вчера за примеръ Франция. Участничитѣ въ Парижката комуна бѣха амнистирани следъ 15 години. По събитията отъ 1852 г. въ време на Наполеонъ III, когато даже голѣми хора, като Викторъ Хюго, бѣха осъдени, бѣха изгнаници, амнистия бѣ дадена следъ 10—15—20 години. Никѣде въ свѣта, още когато едно събитие е въ действие, амнистия не се дава, освенъ въ ориенталскитѣ страни, където се дава амнистия, за да може на утрешния денъ да се посегне на човѣка по произволенъ начинъ, въ името на интереситѣ на властелина, или на държавната власт. Този редъ на нѣщата би било желателно въ България да не съществува. И за туй азъ съмъ принципиаленъ

противникът днесъ, при съществуващите условия, да дадемъ пълна амнистия.

Азъ бихъ попиталъ: коя отъ държавитѣ следъ войната можа да даде амнистия? Г. г. народни представители! Държавитѣ не преследваха своитѣ политически хора и генералитѣ си следъ войната; тѣ, почти безъ изключение, амнистирани не дадоха, защото амнистията у тѣхъ е сериозенъ актъ, не е една лекостъ, която въ България така лесно се употрѣбява. Въ болшевишка Русия правителството на Ленина и днесъ на Рикова даде ли амнистия отъ 1917 г. до днесъ? Никаква. И не я даде, защото и Ленинъ по-рано, и г. Риковъ сега излиза отъ идеята за господството на болшевишката държава. Защото въско едно нѣщо, което може да парира тѣхната политика, тѣ не искатъ да го допуснатъ. Е добре, ние това въ България не искаме; ние не искаме да наказваме чрезъ прокуда или чрезъ затворъ или чрезъ осъждане на смъртъ университетски професори — нѣщо невиждано въ царска Русия, защото и тогава бѣха правени бунтове. И молята скромна милостъ е участвувала въ единъ отъ бунтоветѣ въ Русия, но нито единъ професоръ никой отъ рускитѣ царе не посмѣя да даде подъ съдъ, макаръ че професоритѣ ни предвождаха. Ние не искаме въ България това нѣщо. Ние не искаме въ България да лишимъ хората отъ възможността да се проявяватъ като политици, като свободни граждани; ние напълно гарантираме тѣхното мнение, и въско нѣщо, което имъ пречи, ние го премахваме. И затова ние казваме, че трѣбва тѣзи, които сж въ Европа, да си дойдатъ въ България, и, които сж въ затворитѣ, да бждатъ пуснати на свобода. Да не бждемъ, прочее, криво разбрани — че гонимъ хората заради тѣхнитѣ убеждения. Ние вземаме само предпазителни мѣрки, за да можемъ действително да гарантираме само съхранението на българската държава. Това е, което ни кара, да предлагаме законопроекта, който днесъ обсъждаме, и да искаме вашето одобрение — законопроектътъ за условно осъждане на виновницитѣ по събитията отъ 9 юний и 22 септемврий.

Кои ще бждатъ пуснати? Оспори се и тази работа. Г. г. народни представители! Вчера се каза: „Когато вие издавате такива противонародни закони“ — или не знамъ какъ бѣше фразата — „тѣзи хора нѣма да се върнатъ, защото не искатъ да бждатъ подъ ударитѣ на този или онзи, когато се върнатъ“. Нашитѣ отговоръ е следниятъ: отъ нѣколко дни насамъ вече 300 души минаватъ границата; отъ 2000 и нѣколко души, само съ факта на внасянето на законопроекта за отлагане на наказанията, 300 души се връщатъ. Това е най-голямото опровержение на твърдението, че нашитѣ законодателенъ актъ е несериозенъ и опасенъ, защото ние виждаме вече хората масово да се връщатъ. И тѣ се връщатъ съ помоща на сръбското правителство. Ние сме длъжни да констатираме факта, че то улеснява връщането на бѣжанцитѣ и чрезъ това и вътрешното спокойствие на България. Отъ 800 души, които днесъ сж въ затворитѣ, ще останатъ много малко. И върху тѣхъ ще се спра, защото и това се оспори.

Кои не се амнистиратъ? Не се амнистиратъ членоветѣ на централнитѣ управителни тѣла. Кожко сж въ Земледѣлския съюзъ? Четири или петъ. Кожко сж въ Комунитическата партия? Между седемъ и петнадесетъ. Това сж хората, които, ако сж извършили престѣпление, не се амнистиратъ.

Не се амнистиратъ още и народнитѣ представители отъ XIX-то и XX-то Народни събрания. Народни представители, които иматъ дефектитѣ да вършатъ противодържавни престѣпления, които иматъ често и втория порокъ — да действуватъ съ користна целъ — не заслужаватъ снизхождението на законодателя. И ако има нѣщо, поради което ние частояваме и искаме изключването имъ отъ амнистията, то е, защото отъ нѣколко години насамъ се понижаватъ авторитетътъ на народния представител, защото въ едно отношение той се обръща на миситинъ, въ друго отношение той се обръща на шайкаджия или престѣпникъ. Нека въ нашата страна се разбере, че ние имаме за задача възстановяването кредита на народното представителство. За мнение народнитѣ представители отъ XIX-то и XX-то Народни събрания не се съдятъ; за каквото и да било извършено деяние отъ тѣхъ тѣ не се съдятъ — тѣ се съдятъ по закона, добре да го разберемъ, когато сж отишли да убиятъ, да извършатъ користъ, да вдигнатъ бунтъ и да накаратъ хората да отидатъ на касалища.

Не се амнистиратъ по-нататкъ висшитѣ чиновници, окръжнитѣ управители и околийскитѣ началници — ще прибавя и градоначалницитѣ — и полицейскитѣ пристави. Никаде въ свѣта, г. г. народни представители, полицията

не се амнистира. Амнистирането на полицията въ Европа е една ересь, защото тя е посетилка на обществения редъ, защото тя е, която получава непосредственитѣ задачи, и тя е, която най-добросъвестно трѣбва да ги изпълнява. Тогава тя е на мѣстото си. Ако отмахнемъ този нейтъ законъ и обичаенъ характеръ, ние ще я измѣстимъ. Тѣй е било и въ България до 1919 и 1920 г. Обикновено полицейскитѣ не се амнистираха; вземете да разгледате голѣмата частъ отъ нашитѣ закони за амнистия и ще видите, че това е тѣй. Тукъ-тамъ, сегизъ-тогизъ се промѣнява само нѣкои отъ полицейскитѣ органи, докато амнистиятѣ отъ 1919, 1920 и 1921 г. почнаха масово да пущатъ хората, които бѣха извършили всичкитѣ престѣпления по избору, или по събрания, или нѣкъ по каквото и да било. Е добре, г. г. народни представители когато имате такъвъ характеръ на полицията, когато имате такава задача, която се слага на полицейскитѣ органи, ние считаме, че тѣ за своитѣ деяния трѣбва да отговарятъ. И какъ нѣма да отговаря единъ окръженъ управител, който получава заповѣдь, че има законно установена властъ, но, вмѣсто да я изпълни, вдига населението и отива да го праща на касалища да го стрѣлятъ? Та ако има отъ гледна точка на закона ръководство и причинителство по отношение извършването на злодеяния около събитията на 9 юний, това е самостоятелното действуване на голѣма частъ отъ полицейскитѣ органи, които престѣпни деяния по характера си сж потекли, откогато тя на политически ръководящитѣ хора, даже на намиращи се и въ София. Въ политиката чрезъ изключването на известенъ разредъ отъ общественитѣ служители и държавни чиновници се постига не само презипията по отношение на закона, но и единъ общественъ и държавнически моралъ, който въ всѣки случай трѣбва да легне въ основата на действителността на държавния и обществения служител. Кожко сж тѣ? Тѣ сж десетки. Азъ съмъ длъженъ да отхвърля обвинението, че щѣли да останатъ още стотици хора въ затворитѣ — . . .

П. Петковъ (з.): Нека се приложи поимененъ списъкъ.

Министъръ Р. Маджаровъ: . . . обвинение публично, което бѣше изказано и въ веслицитѣ, което бѣше изказано и въ комисията, което и вчера се поддържахе тукъ. За да се види, доколко ще бждатъ тѣ, трѣбва да се има предъ видъ обстоятелството г. г. народни представители, че акционниятъ комитетъ, който следъ арестуването на комунистическитѣ водачи и следъ обявяването на бунта въ южна и северо-западна България, въ къщата на г-жа Златарева готвеше метежа въ София, е освободенъ. Така сжщо освободени сж всичкитѣ окръжни дейци освободени сж всичкитѣ главатарии по околия, по села и градища, които сж стотици въ възстаналитѣ села. Останали сж само народнитѣ представители, полицейскитѣ органи и централнитѣ управителни тѣла, отъ които днесъ сж подъ следствие не повече отъ 50—60 души, защото не всички народни представители сж арестувани, нито нѣкой въ сждилицата, па нито и министърътъ на правосъдието мисли да ги арестува.

Това е, което мога да кажа по отношение количеството на хората, които ще бждатъ пуснати. Освенъ 20 или 40 души, всички други ще бждатъ освободени и пуснати въ България.

Има нѣколко издадени присѣди. Длъженъ съмъ да упокоя народното представителство и по отношение политиката, която Министерството на правосъдието преследва въ това отношение. Тия дѣла още не сж ликвидирани, тѣ сж въ Касационния съдъ. Ако благодарение на стѣснението на нашата процедура, не получимъ резултати по прилагането на закона, ние ще си послужимъ съ правото си, което имаме като представители на изпълнителната властъ, за да дадемъ помилване по отношение на хората, както е напимѣрь при Ловчанския бунтъ, където сж паднали убити двама, за да може действително чрезъ изпълнителната властъ да се прокара същиятъ принципъ на опрощение, на пуцане на свобода, който лежи въ актотѣ на правителството отъ 4 януарий и въ законопроекта за отлагане на наказанията отъ днешна дата. Това е по отношение на количеството отъ хора, които ще бждатъ задържани.

Направиха се по същество нѣколко възражения, по които сжщо съмъ длъженъ да дамъ обясненията си сега, за да не вземамъ повторно думата. Най-напредъ се изказа едно възражение: че хората нѣма да бждатъ освободени. Г. г. народни представители! Отъ м. януарий до днесъ, както г. Стоенчевъ, тѣй сжщо и азъ, които се наследвахме въ Министерството на правосъдието, щѣла редица зло-

вѣди и предписания сме дали, за да се ускорятъ метежническиятъ дѣла, да се свършатъ по-скоро, да се знае кой е виновенъ и кой не, вследствие на което повече отъ хиляда души бѣха освободени въ България. Основата на законопроекта, който днесъ гласуваме, е пушането подъ подписа, безъ никаква гаранция. Само за известни лица, които сѣдилищата биха счели, че могатъ по закона да бждатъ пушнати срещу гаранция, най-голямата мѣрка за неостклонение е поржчителство. Недейте заблуждава общественото мнение върху това, което не е. Когато имате доказателство отъ миналото, че хората се пушатъ, както се пушатъ и тѣзи, които се връщатъ отъ Сърбия, като, безъ огледъ дали подпадатъ подъ амнистия, имъ се даватъ открити листове, за да си отиватъ, клеветата е да се твърди, че има преследване. Когато въ действителностъ постепенно се пушатъ хората отъ затворитѣ и тѣхното количество намалява, нима ще можете да обвините представителя на изпълнителната власт, министерството, че иска да ги задържа, или че сѣдилищата нѣма да вървятъ по същия пътъ за тѣхното пушане? Мога да кажа, че когато ще бжде приетъ законопроектътъ на второ четене, преди да бжде приетъ на трето четене, разпореждани до сѣдилищата ще бждатъ дадени вече за изпълнение. Защото настоящето правителство, казахъ, когато защитава държавнитѣ интереси, когато защитава общественя редъ, за разлика отъ действията на другитѣ правителства, иска да не страдаатъ физическитѣ лица. И въ комисията казахъ, и тукъ го повтарямъ: ние се боримъ съ идеята за разрушенето на българската държава, ние се боримъ съ всѣка организация, която може да повреди на общественя редъ дотамъ, че да пострада самиятъ народъ, но нашата политика е била колкото е възможно повече да се освободятъ хората отъ страдания и тази политика ще продължава, независимо отъ действията на нашитѣ противници и ще бжде като основа на дейността на правителството и на Министерството на правосъдието.

Направи се възражение, съ закона да се спратъ следствията и да не се дочакатъ присѣдитѣ. Съгласенъ съмъ. Въ комисията бѣше предложено отъ насъ това начало, обаче се намѣри доста неудобно, и се направиха възражения. При все туй, ние търсимъ една такава редакция; но сега азъ ви моля да приемете законопроекта на второ четене тъй както е, а утре, при трето четене, ще гледаме да намѣримъ формула, чрезъ която да се уреди въпросътъ съ по-малко разноски за държавата и съ по-малко разкарване на хората по сѣдилищата, като следъ привършването на съдебнитѣ следствия, вмѣсто хората да бждатъ сѣдени, да се отлага преследването имъ до изтичането на 8-годишния срокъ, предвиденъ отъ закона. Каза се отъ г. Мушановъ, че трѣбва да се измѣни постановлението за престѣпленията отъ общъ характеръ и да бжде въ по-ограничителна смисълъ. Това не е възможно, не е желателно и азъ съмъ решителенъ противникъ на това ограничение. Когато се каза, че не трѣбва да има нарушение на закона за защита на държавата и че не трѣбва да има извършено престѣпно деяние отъ общъ характеръ, разбира се ясно, че трѣбва да бжде предупреденъ всѣкаквъ опитъ на утрешния день отъ съжитѣ хора да могатъ да извършатъ, макаръ и прикрити, революционни деяния. Азъ ще изтъкна нѣколко случаи. При една жива комунистическа организация, каквато съществува въ България, едни отъ тѣзи 2 хиляди души, които подпадатъ подъ действието на този законъ, и които ще се завърнатъ, ще се съгласятъ ли тѣ да стоятъ настрана? Едни ще повреждатъ телеграфни стѣлбове, други ще пишатъ въ вестникитѣ революционни статии, трети ще разтурватъ политически събрания четвърти ще действуватъ по такъвъ начинъ спрѣмо оргнитѣ на властѣта, че тя да не може да бжде спокойна; една такава силна, жизнеспособна, здрава организация, каквато е комунистическата въ България и каквато ние не представляваме, ще прибегне къмъ всички методи и нейнитѣ дѣнци често ще вършатъ същата работа много по-скрито и по-опасно, отколкото по-рано, и за която ги смѣтаме виновни. И тогава се слага въпросъ, цѣла редица деяния, които сж десетки — на които местото не е тукъ да ги изброявамъ — да бждатъ едно по едно изброени въ този законопроектъ. Може ли ние да кажемъ, че работата е свършена само съ това, че имайки предъ видъ общата целъ за залавяне на общественя редъ, сме вкарали тѣзи хора, които сж подъ ударитѣ на закона, въ гражданственостъ, че сж станали тѣ спокойни граждани, които, макаръ и да иматъ противоположни идеи на нашитѣ, ще живѣятъ въ общество, а не ще действуватъ противъ него, ще живѣятъ въ държавата, а не ще действуватъ противъ нея? Ето защо, колкото и да бѣше обсъжданъ този

въпросъ въ комисията, ние се съгласихме да останатъ и престѣпленията отъ общъ характеръ и азъ ще моля народното представителство да не се съгласява съ това предложение на г. Мушанова.

Азъ свършвамъ бележитѣ, които имаше да направя по настоящия законопроектъ, съ следущето резюме. Законопроектътъ не е за амнистия, защото амнистия нѣма, защото по отношение материята, която той третира, нѣма обективни причини, за да бжде дадена амнистия. Законопроектътъ постановява, щото хората, които сж извършили деяния, колкото и тежки да сж тѣ — освенъ непосредственитѣ извършители на убийства и кражба — да бждатъ оставени свободни да живѣятъ, да иматъ каквито искатъ убеждения, обаче да не прибѣгватъ до действия революционни, измѣняващи съществуващия държавенъ строй и то съ революция — да не става, накратко казано, нито бунтъ, нито опитъ за гражданска война въ България. Това е по отношение пушането на хората. Ще бждатъ изключени само тѣзи, които иматъ политическа отговорностъ, защото сж обмисляли, заповѣдали и ръководили, като централни управителни тѣла на голѣми организации, движенията както на 9 юний, тъй също и на 22 септември, и сж станали причина да се пролѣе кръвъ и отъ страна на тѣзи, които ги усмиряваха, и отъ страна на тѣхнитѣ другари, кръвта на които тоже се проливаше. Тѣхъ ние ги изключваме. Тѣ сж нѣколко десетки — 30—40 души най-много — и тѣ ще трѣбва да понесатъ ударитѣ на законитѣ, и не вѣчно, но дотогава, докогато не се констатира, че България е преживѣла вече заплахитѣ отъ бунтове и отъ граждански войни, докогато правниятъ редъ бжде напълно въстановенъ, докогато общественото спокойствие стане господствуваща целъ въ политиката на всички, докогато силитѣ въ страната, които се борятъ — властѣта и опозицията — почнатъ да се уважаватъ едни други и когато употребяватъ средства, които иматъ за целъ не разрушаване на държавата, а гарантирането по-доброто съществуване на обществото, въ което живѣемъ и което азъ наричамъ българска държава, която трѣбва преди всичко и отъ всички да бжде съхранявана. (Ръкоплѣсания отъ говоритѣтѣ)

А. Лячевъ (д. ст.): Г. председателю! Искамъ да отправя едно питане къмъ г. министра на правосъдието.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Имате думата.

А. Лячевъ (д. ст.): Г. г. народни представители! Отъ изложението, което ни направи г. министърътъ на правосъдието, разбрахме — както и безъ това знаехме — че законопроектътъ, който е на гласуване, не се отнася до амнистия въ пълната смисълъ на нейното значение. Разбрахме тъй също, че за да има амнистия по дадени същия, трѣбва да има настъпили условия такива, които да сж заличили споменитѣ отъ станалото.

Министъръ Р. Маджаровъ: И възможността да се повторятъ.

А. Лячевъ (д. ст.): Азъ желая да зная по специалния въпросъ за кабинета на Радославова, дали министърътъ на правосъдието не сподѣля господствуващото мнение, че поне ония събития наистина заслужаватъ да бждатъ заличени, също и всичко онова, което е свързано съ създаването на законъ съ обратна сила, съ създаването на съдъ, непредвиденъ и противенъ на нашата конституция, съ начина, по който сж осѣдени министритѣ отъ този кабинетъ и т. н. Дали г. министърътъ на правосъдието не смѣта, че това събитие е заличено и че цѣлата страна, по мое разбиране, въ съгласие и съ политиката на правителството, не би имала не само нищо противъ амнистирането на осѣденитѣ, но би била задоволена, защото ще се възстанови една правда, толкозъ повече, че ония, които биха заслужавали наказание, сж го излежали, както много пъти отъ тази трибуна е споменавано. Като не сподѣлямъ възгледа на г. министра на правосъдието, че не бѣло желателно единъ законопроектъ отъ характеръ и естество, каквото ние сега ще гласуваме, да бжде разширяванъ и промѣняванъ съ постановления отъ по-друго естество, азъ желая, обаче, да зная, кога г. министърътъ на правосъдието мисли да сезира народното представителство съ единъ законъ за една амнистия, която наистина да заличи онзи позоръ, който е нанесенъ на нашата страна съ законъ, каквито се създаваха, и да възстанови справедливостта по отношение на хора, които, безъ съмнение, жестоко се наказватъ — и изтезаватъ, ще добавя азъ.

Разбрахъ отъ думитѣ на г. министра на правосъдието, че той смѣта, какво желателно би било амнистията, която азъ визирамъ, да бѣде предшествувана отъ единъ законъ за измѣнение на закона за народната катастрофа, по който законъ се съдиха тия министри. Но, повтарямъ, желать бихъ да зная, не мисли ли г. министърътъ на правосъдието, че време е настъпило такъвъ единъ законъ да се внесе и че време е настъпило да се побърза съ внасянето на единъ законъ за амнистията, по която азъ казахъ двете думи? Това е моето питане.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министър-председателятъ.

Министър-председателъ А. Ц. Цанковъ: Г. г. народни представители! Макарь че въпроситѣ, които отправи г. Янчевъ, сж отправени къмъ моя колега, министра на правосъдието, азъ смѣтамъ за длъжностъ да направя следнитѣ изявления отъ името на българското правителство.

Отъ името на правителството трѣбва да заявя най-напредъ, че въпросътъ за амнистирането на осъденитѣ министри отъ кабинета на Радославовъ не е сложенъ на дневенъ редъ, а и да бѣде направено предложение за слагането му на дневенъ редъ, правителството ще се противопостави решително, защото смѣта, че моментитѣ още не сж благоприятни, за да бѣде той разрешаванъ.

Азъ слушахъ патетическитѣ слова на г. Мушанова и напълно сподѣлямъ и неговитѣ чувства. Вѣрно е, че има човѣшки мотиви, които говорятъ, че този въпросъ трѣбва да бѣде ликвидиранъ. Той ще бѣде ликвидиранъ. Кога? — Моля това да се предостави на правителството. По възможностъ по-скоро ще се постараемъ да го ликвидираме. Но дайте ни свобода да го ликвидираме тогава, когато моментитѣ ще бѣдатъ най-благоприятни за отечеството, както вътре, така и отвънъ.

Що се отнася до последния въпросъ, който повдига г. Янчевъ, за отгѣнение на ония закони, които донесоха само вреди и изложиха страната, и по него трѣбва да съобща, че законопроектътъ е готовъ и ще бѣде внесенъ, надѣвамъ се, още преди да си разетидемъ окончателно и той ще бѣде приетъ отъ Народното събрание. (Ржонлъскания отъ сговориститѣ)

Министъръ Р. Маджаровъ: Най-модерниятъ законъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Хинекъ Майеръ.

Х. Майеръ (д. ст): Искамъ да запитамъ г. министра върху една дребулия, дали би се съгласилъ да се смекчи постановлението въ настоящия законъ по условното освобождение. Споредъ изявленията на г. министра на правосъдието, опасно е да се изключатъ известни престѣпления, които ще възвѣрнатъ виновността на сега освобожденитѣ. Г. министърътъ е намѣрилъ, че условно освобожденитѣ биха могли да извършатъ невинни на гледъ престѣпления, като събаряне на телеграфи, разрушения по желѣзницитѣ и др., които сж общо опасни. То е истина. Но вънъ отъ тѣзи нарушения или престѣпления има и такива, които сж чисто човѣшки и на които не заслужава да бѣде обърнато внимание, когато се касае да даваме милостъ на едни хора, които сж повечето излъгани отъ своитѣ водители. Мене ме е страхъ, че нашиятъ селянинъ, който е останалъ още въ затворитѣ, въ своята груба и сурова натура, като бѣде пуснатъ, може да извърши едно престѣпление, което не засѣга нито строя на държавата, нито безопасността на държавата и което не е вмѣтено въ закона за защита на държавата. Има такива дребни престѣпления. Напримѣръ, закачилъ нѣкоя жена или прералъ бразда въ чужда нива.

Министъръ Р. Маджаровъ: То е предвидено въ специаленъ законъ.

Министър-председателъ А. Ц. Цанковъ: Това е криминално деяние.

Х. Майеръ (д. ст): То е отъ общъ характеръ. — Та бихъ молилъ да се преценира, като се каже: ако не извърши престѣпление противъ безопасността на държавата. Искамъ да зная, дали г. министърътъ би се съгласилъ съ една такава поправка, защото днесъ ще пуснете селянина отъ затвора и той отъ радостъ ще се напие и ще хване нѣкоя бабичка (Общъ смѣхъ), а вие ще му кажете: хайде въ затвора! Защо — защото е извършилъ деяние противъ обществения моралъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Р. Маджаровъ: Рецидивъ има само за престѣпления отъ общъ характеръ по наказателния законъ. Преораване на нива и т. п. престѣпления, които сж предвидени въ специаленъ законъ, не подлежатъ тукъ. Дълженъ съмъ да заявя това предъ народното представителство, за да се има предъ видъ, че амнистиранитѣ ще иматъ отговорностъ само по единъ специаленъ законъ — когато нарушатъ закона за защита на държавата.

Министъръ Я. Стоенчевъ: Ами за грабежитѣ?

Министъръ Р. Маджаровъ: Грабежитѣ сж въ общия наказателенъ законъ. — И тѣй, г. г. народни представители, нѣма защо да не върваме българскитѣ съдилища. Недейте счита, че за воѣки единъ актъ или друго, което би било отправено срещу тѣзи, които днесъ пушаме, съдилищата ще се обърнатъ на административни органи да отсѣждатъ. Не можемъ нито да имаме това мнение, нито да подозираме действителността на съдилищата. Дълженъ съмъ да съобща — и тѣй е — че не е чувството на отгѣнение, което ще ни ръководи, а е тѣкмо именно чувството на примирение. Това е целта, която законопроектътъ гони. Ако на трето четене може да се направи конкретно предложение за изхвърляне на нѣкои престѣпления, които нѣматъ никаква връзка съ обществения редъ, азъ считамъ, че може да бѣде прието, но не днесъ, защото днесъ нѣмаме готови предложения и не можемъ да ги приготвимъ прибързано и да ги приемаме. Но има и деяния, които нѣматъ връзка съ революцията, обаче човѣкъ, комуто прощаватъ наказание отъ 15 години, ако на утрешния день отиде да обезчести жена, напримѣръ, или да краде, или да безчинствува, да извърши общо позорни престѣпления, азъ нѣма да го шадя за това, че деянието, което той е извършилъ, нѣмало връзка съ революцията. Такъвъ човѣкъ самъ по себе си е декласиранъ типъ. Ние обсъждаме този въпросъ и тѣй, и инакъ и дойдохме до заключение, че за невинни деяния нѣма да се намѣри български съдия, който ще накара единъ човѣкъ да отиде да лежи 5 години въ затвора. Ще си отварятъ очитѣ и тѣзи, които ще бѣдатъ пуснати, но и съдитѣ нѣма току-така, за едно магаре, да пратятъ човѣка 5 или 10 години въ затвора. Азъ вървамъ на българското правосъдие — вървайте му и вие. Нѣма страхъ хората да пострадатъ отъ тая редакция, която ние даваме въ законопроекта.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Ще пристѣпимъ къмъ гласуване заглавието на законопроекта. Които отъ васъ приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. докладчикътъ да прочете § 1.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. ст): Челъ съмъ го; досега се дебатира по него.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Тогава съобщавамъ, че сж постѣпили нѣколко предложения за поправки и прибавки отъ г. Мирски, отъ г. Миновъ, отъ г. Страншировъ, отъ г. Сахаровъ, отъ г. Стояновъ, отъ г. Марулевъ и отъ г. Мушановъ. Азъ ще ги докладвамъ, като следя членоветѣ на законопроекта, защото има нѣкои, като напр. последнитѣ две прибавки, предложени отъ г. г. Миновъ и Марулевъ, които се отнасятъ до измѣненето на членове отъ закона, които не фигуриратъ въ доклада на комисията.

Ще започна най-напредъ съ предложението на г. Мирски. Г. Мирски предлага, въ алинея втора на чл. 2а, дето се говори: (Чете) „Ако въ продължение на три години отъ деня, въ който присѣдата противъ тѣхъ е влѣзла въ законна сила, се повдигне противъ осъденитѣ углавно преследване“ — да се конкретизира деянието — „за измѣна, предателство, насилствени действия и оскърбления противъ държавния глава и членоветѣ на семейството му, за престѣпление противъ избирателното право, противъ властта, по носене военната тежоба и противъ държавната въоръжена сила, противъ обществения редъ и общо опасно престѣпление или друго престѣпление отъ общъ характеръ, по за косто въ наказателния законъ се предвижда наказание най-малко строгъ тѣмниченъ затворъ, както и за венчки престѣпления по допълненията на наказателния законъ.“

Х. Мирски (д. сг): Добавям — и по закона за защита на държавата.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: По-нататък следва текстът на алинеята — и преследването се свърши със съществена присяда, то и т. н., както е текстът на законопроекта.

Има думата г. Христо Мирски.

М. Маджаровъ (д. сг): Няма защо да му давате думата. Вие отваряте нови дебати.

Т. Теодоровъ (д. сг): Г. Мирски говори.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мирски не е говорил. Той прави предложение.

Н. Кемилевъ (д. сг): Да се даде на гласуване предложението му.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ние сега гласуваме § 1 от законопроекта. Г. Мирски и други правят предложение за прибавки.

М. Маджаровъ (д. сг): Ще ги гласувате.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ прочетох предложението на г. Мирски. Той поиска думата и азъ му я давамъ.

Х. Мирски (д. сг): Г. г. народни представители! Бъхъ записанъ да говоря по настоящия законопроектъ и по принципъ, но поради това, че съмъ записанъ 11 по редъ, азъ не можахъ да взема думата. Направихъ конкретно своето предложение, както обикновено обичамъ да го правя. Г. министърътъ на правосъдието каза, че изменението, което се предлага отъ г. г. Мушановъ и Харизановъ, досежно онзи пунктъ отъ тази алинея, въ който се предлага, щото вмѣсто думитъ „престъпление отъ общъ характеръ“, да се конкретизиратъ деянията, щито е възможно, нито е желателно да се приеме. Азъ не сподѣлямъ това мнение на г. министра на правосъдието по следнитъ съображения. Самъ г. министърътъ на правосъдието каза, че настоящето отлагане на наказанието има за целъ да гарантира защитата на държавата, да се защити обществениятъ редъ, да не се дава възможностъ да се повтарятъ събития, каквито станаха презъ юний и септемврий, за да се даде възможностъ на добритъ граждани да се поправятъ, да размислятъ, да се разкаятъ, туря се този 3-годишенъ срокъ, като имъ се опредѣля, че не бива да вършатъ и други престъпления отъ общъ характеръ. Обаче, казано така „отъ общъ характеръ“ е много опасно. И за да убедя Народното събрание, ще си послужа съ нѣколко примѣри. Ако нѣкой на 298-я день или на 364-я день отъ последната година, откогато е осъденъ заради метежъ, извърши престъпление, напр. открадне една патка и мировиятъ съдия му наложи 1—2 дена наказание, то той, макаръ че бѣли две години, 11 месеца и 29 дни е билъ напълно изправенъ гражданинъ; заради тая грѣшка, въ която е понадалъ и заради която мировиятъ съдия му налага наказание само три или петъ дни, ще отиде въ затвора; или пъкъ, ако намѣри на пята едно ножче, което струва 5 гроша и въ разстояние на две седмици не го предаде на държавата, защото е длъженъ да направи това, ще извърши престъпление, обсебване и мировиятъ съдия ще му наложи наказание.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ясна е Вашата мисълъ, г. Мирски.

Х. Мирски (д. сг): Не, г. председателю, понеже има хора не юристи, има нужда да посоча на нѣкои примѣри. Напр., за незаконно съжителство — чл. 215 или за разкасяне на ликове съ неморално съдържание. Въ такъвъ случай, безспорно, трѣбва да се направи едно разграничение, да се тури именно това, което азъ предлагамъ: първо, да се касае за извършване на престъпления, които заплашватъ сигурността на държавата и, второ, за всички останали престъпления да се тури единъ предѣлъ — ако се извърши деяние, за което се предвижда наказание минимумъ 5 години затворъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Р. Маджаровъ: Не съмъ съгласенъ съ това предложение. Нека г. Страшимировъ отговори дали този,

който е революционеръ, утре, когато го хванатъ въ кражба, ще го защитава? Въ комисията стана дума по този въпросъ.

Х. Мирски (д. сг): Въпросътъ не се касае само за кражба.

Министъръ Р. Маджаровъ: Човѣкъ, който се прояви като крадецъ, не заслужава да се щади. Азъ моля да бжде отхвърлено предложението, защото цѣлата система на закона пада.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме прибавката на г. Мирски. Който съ съгласни съ предложението на г. Мирски, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнѣшество, Събранието не приема.

Нѣкои отъ лѣвицата: Болшинство е.

Министъръ Р. Маджаровъ: Ще гласувате, ама ще отегля законопроекта.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Пристапваме къмъ гласуване предложението, направено отъ г. Миневъ. Г. Миневъ предлага една редакция на чл. 2-а съ забележка, която после ще прочета, а също и новъ членъ 8. Но сега ще се спремъ само на неговата редакция на чл. 2-а. Тя е следната: (Чете) „Съденето и наказанието срещу лица, изброени въ чл. 2, точки а, б, в, г и д, за престъпленията имъ по чл. 1, точки 1, 2 и 3, се отлага за срокъ отъ три години отъ деня на публикуване закона въ „Държавенъ вестникъ“, подъ условията, изложени въ чл. 1 отъ закона за условното осъждане“.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министъръ Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Азъ съмъ решителенъ противникъ на тая работа.

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): Ако е осъденъ, не може да се приложи. Така ли искате?

Министъръ Р. Маджаровъ: И непосредствениятъ убиецъ ще бжде освободенъ тогава.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Ще пристапимъ къмъ гласуване предложението на г. Миневъ. Който го приема, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнѣшество, Събранието не приема.

С. Василевъ (д. сг): Даже и дружбашитъ не го приематъ.

Председателстващ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. Страшимировъ, Сакаровъ и Стояновъ предлагатъ следната редакция на § 1, чл. 2а. Азъ ще я прочета безъ забележката, защото за забележката има особени мнения. (Чете) „Чл. 2а. Изпълнението на наказанието срещу лица, изброени въ чл. 2 т. а, б, в, г и д за престъпленията имъ по чл. 1 т. 1, 2 и 3, се отлага, а заведенитъ и неразгледани дѣла се спиратъ по отношение на сѣщитѣ.“

„Ако въ продължение на две години отъ влизането въ сила на настоящия законъ се повдигне срещу упоменатитѣ лица углавно преследване за ново престъпление отъ сѣщия характеръ, отъ какъвто е заведеното вече срещу тѣхъ дѣло, и преследването се свърши съ съществена присяда, то наказанието, изпълнението на което е отложено, се изпълнява съ приложение правилата на съвокупността, а на спрѣнитѣ дѣла се дава ходъ. Иначе, следъ изминаване на този срокъ, първото осъждане се счита за нестанало, а спрѣнитѣ дѣла се смѣтатъ за прекратени.“

„Съ изключение на военно-инвалидитъ, не се ползуватъ отъ постановленията на настоящия членъ:

а) членоветъ на централнитѣ управителни тѣла на партии и съюзъ (безъ контролнитѣ имъ комисии), освенъ ако, било поради арестуване или по други причини, не сж участвували въ въоръженитѣ стѣлкновения презъ юнскитѣ или септемврийски събития;

б) народнитѣ представители отъ XIX-то и XX-то обикновено Народно събрание, освенъ ако не сж участвували въ стѣлкновенията по времето на съответното събрание, въ което сж били представители“. Това е предложението.

Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министър Р. Маджаровъ: Г-да! Азъ виждамъ, че това предложение се касае за лица. Като се казва „контролни съвети“, зная кога искатъ да избавятъ. Така законодателство не може да се прави. Напр. г. Исаковъ трѣба да се избави, ако е вършилъ престѣпления — не знамъ положително дали е вършилъ такива.

Буква г отъ закона се отнася за убийства. Сами се съгласихме, че непосредственитѣ убийци, не могатъ да бъдатъ амнистирани.

За спиране на дѣлата, казахме, че на трето четене ще направимъ съответната редакция. Искане се двегодишенъ срокъ за условното осъждане. Три годишниятъ срокъ обаче за условното осъждане е установенъ отъ всички европейски закони и нѣма защо сега ние да създаваме специаленъ законъ. Това е една игра, това значи всѣки да може да извърши каквото и да е престѣпление отъ революционенъ характеръ, безъ да бѣде наказанъ. Азъ съмъ противъ това предложение.

Нѣкой отъ сговориститѣ: Искатъ новъ превратъ да правятъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Има предложение отъ г. Миновъ за измѣнение на забележката.

Обаждатъ се: Гласувайте предложението на г. Страшимировъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Той предлага. (Чете) „Забележка: Мѣрка за неотклонение на лицата, чието осъждане и изпълнение на наказанието се отлага, не се взема освенъ подписа“.

Г. г. Сакаровъ, Страшимировъ и Стояновъ предлагатъ една забележка, която е приблизително същото съдържание. Тѣ казватъ така: (Чете) „Забележка. Най-високата мѣрка за неотклонение на лицата, за които, съгласно настоящия членъ, осъденето и изпълнението на наказанието се отлага, е подписа, а за останалитѣ — поръчителство“.

По забележката на г. Стояновъ има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министър Р. Маджаровъ: Отмѣняме постановлението за задържане подъ стража, и правимъ какво? Най-високата мѣрка за неотклонение да бѣде поръчителство. Оставете общиятъ принципъ на углавното право да бѣде приложенъ и тукъ. Оставете осъдѣния да има свобода на действие отъ подписа до поръчителство. Противъ туй измѣнение съмъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Полагамъ на гласуване предложението на г. Миновъ за измѣнение на забележката. Който приема тѣта негово предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мѣшество, Събранието не приема.

Ще положа на гласуване предложението за забележката на г. г. Страшимировъ, Стояновъ и Сакаровъ, която се отличава малко.

Т. Страшимировъ (к.): Прочетете дѣлата редакция.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Азъ я прочетохъ. — Който приема забележката тѣй, както се предлага отъ г. г. Страшимировъ, Стояновъ и Сакаровъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мѣшество, Събранието не приема.

Има предложение отъ г. Петковъ къмъ чл. 2а алинея втора да се прибави: (Чете) „Ако въ продължение на три години се повдигне ново углавно преследване по закона за защита на държавата“.

Отъ сговориститѣ: А-а-а!

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): Кой го предлага?

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Петковъ. — Ще трѣба да прибавя, обаче, че г. Петковъ не е ясенъ. (Смѣхъ верѣдъ сговориститѣ)

П. Петковъ (з.): Всичкиятъ други деяния, освенъ деяния по закона за защита на държавата.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Значи само това. Тогавна ще положа на гласуване туй предложение на г. Петкова. Който го приема, моля, да вдигнатъ рѣка. Мѣшество, Събранието не приема.

Има също така пакъ отъ г. Петковъ едно предложение: къмъ чл. 2а алинея трета да се прибави: (Чете) „Не се ползватъ, съ изключение на инвалидитѣ, на които е причинена неспособностъ до 30%, и кавалеритѣ на ордена за храбростъ“.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министър Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Въ чл. 2 алинея трета на законопроекта е казано: „Съ изключение на инвалидитѣ отъ първа категория“. Това се прие въ комисията.

П. Деневъ (д. сг.): По-добре е да се отнематъ орденитѣ на такава, които вършатъ такива престѣпления.

Министър Р. Маджаровъ: Но понеже въ действующия законъ, инвалиди отъ първа категория нѣма, а тѣ съ приравнени къмъ инвалидитѣ съ изгубена работоспособностъ отъ 50% до 100%, азъ предлагамъ редакцията да бѣде измѣнена така: „Съ изключение на инвалидитѣ съ изгубена работоспособностъ 50 и повече на сто, не се ползватъ“ и т. н.

Нѣкой отъ сговориститѣ: На трето четене да се направи тая поправка.

Министър Р. Маджаровъ: Може и на трето четене, но сега го предлагамъ да се знае какъ да бѣде прието.

П. Петковъ (з.): Азъ предлагамъ 30%.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Прочетохъ първо предложението на г. Страшимировъ за поправка на чл. 2а, обаче не го гласувахъ, защото имаше друго подобно предложение.

Който приема тѣта предложение на народния представителъ г. Страшимировъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Мѣшество, Събранието не приема.

Има предложение отъ народния представителъ г. Марулевъ, който предлага: (Чете) „Къмъ чл. 5 отъ закона за амнистията отъ м. януарий т. г. да се прибавятъ следъ думата „Ямболъ“ думитѣ „станали въ Ямболъ или другале“.

Има думата народниятъ представителъ г. Йосифъ Марулевъ.

Й. Марулевъ (д. сг.): Г. г. народни представители! Въ закона за амнистията, който ние гласувахме презъ м. януарий, между другото въ пунктъ 5 на чл. 1 се амнистираха и онѣзи събития, . . .

Д-ръ П. Джидровъ (с. д.): Деяния, а не събития.

Й. Марулевъ (д. сг.): . . . които сѣ станали по поводъ и въ връзка съ метежа, станалъ на 26 мартъ 1923 г. въ гр. Ямболъ. Съмислицата, които сѣ се занимавали съ този въпросъ, които сѣ имали случай да прилагатъ тая амнистия, сѣ дали тълкуване на тѣя членъ отъ закона за амнистията въ смисълъ, че се амнистиратъ само онѣзи събития, които сѣ станали въ Ямболъ. Обаче събитията, извършени по поводъ и въ връзка съ станалото въ Ямболъ, въ Нова-Загора и Стара-Загора, не се амнистиратъ. Моето разбиране на тѣя чл. 5 отъ чл. 1 на закона е, че щомъ тѣзи събития сѣ въ връзка и по поводъ на станалия метежъ въ Ямболъ, макаръ и да не сѣ извършени въ Ямболъ, ами нѣкъде другаде, тоже следва да бѣдатъ амнистирани.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосъдието.

Министър Р. Маджаровъ: Г. г. народни представители! Въ закона за амнистията е казано за ямболскитѣ и въ връзка съ ямболскитѣ събития. Ако деянието е извършено на друго мѣсто, но има връзка съ ямболското анархистично събитие, безспорно е, споредъ моето разбиране, че и то подлежи на амнистиране по закона, макаръ и да е станало на друго мѣсто. Това зависи отъ фактитъ, които се разкриватъ по дѣлото, и отъ разбирането на съда, дали съществува причинна връзка и непосредственостъ между едното и другото отъ деянията. Обаче, може и на друго мѣсто да бѣде извършено дея-

нието — таме трѣбва да оставимъ свобода на ожда да оцѣбгва фактитѣ и да констатирва, дали има или не връзка.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Йосифъ Марулевъ.

И. Марулевъ (д. сг.): При туй положение и при тия обяснения, оттеглямъ предложението си.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Ще пристъпимъ къмъ гласуване на § 1 отъ законопроекта. Които приематъ § 1 тѣй, както се докладава отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. докладчика да прочете § 2.

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг.): (Чете § 2 — вж. приложение № 37, Т. I).

Комисията замѣни думитѣ „10 май“ съ „1 юний“.

Дѣтѣжонъ съмъ г. г. народни представители, да обясня, за да не се развиятъ тукъ нови дебати, че комисията реши, какво оибзи български граждани, които сж забѣгнали въ чужди страни ще могатъ да се ползватъ отъ тази амнистия само ако до 1 юний се завърнатъ въ България. Не направятъ ли това, въ такъвъ случай законътъ за амнистията — онзи отъ 10 януарий — и днешнитѣ му допълнения за тѣхъ не важатъ и тѣ ще отговорятъ като че-ли не с гласуванъ никакъвъ законъ за амнистията. Това значение има датата 1 юний. Ние смѣтаме, че до 1 юний, у когото има добра воля, ако иска, може да се завърне, а у когото нѣма добра воля, той нѣма да се завърне.

П. Петновъ (з.): Ако нѣма пари?

Докладчикъ В. Георгиевъ (д. сг.): Правителството има достатѣчно възможностъ, за да публикува и доведе до знанието на всички тѣхъ това, което е сторено тукъ. Възкликанието „ако нѣма пари“ е безъ значение, защото срѣското правителство дава възможностъ на всички да заминатъ отъ Сърбия и дойдатъ въ България. Но струва ми се, че отъ изпратената помощъ въ долари може да се отдѣли нѣщо и за тѣхъ и да се върнатъ!

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! По тоя параграфъ има направени предложения за поправки и прибавки.

Народниятъ представител г. Петъръ Миновъ предлага да се прибави единъ новъ членъ 8 съ следната редакция: (Чете) „Дава се амнистия за всички деяния, извършени по поводъ и въ свързка съ събитията въ Кюстендилъ и София презъ м. декемврий 1922 г. и въ Търново презъ м. септемврий 1922 г.“

Ще положа на гласуване това предложение. Които приематъ тази прибавка на г. Миновъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншинство, Събранието не приема.

Има друго едно предложение отъ г. Мушановъ, къмъ чл. 8 да се прибави нова алинея: (Чете) „Амнистиратъ се осжденитѣ за политически престѣпления бивши министри: генералъ Жековъ, В. Кознички, Добри Петковъ, Никола Апостоловъ, Петъръ Пешевъ, Христо Г. Поповъ, Христо Ив. Поповъ и Жечо Бакаловъ“.

Г. Мушановъ! Вие чухте изявленията на г. министър-председателя.

Н. Мушановъ (д. сг.): Азъ чухъ изявленията на г. министър-председателя. Ако въпросътъ бѣше само за патосъ, азъ бихъ се отказалъ. Азъ смѣтамъ, че въ това мое предложение действително има и малко държавни съображения, и обществена справедливостъ, за които говоримъ. Обаче г. министър-председателятъ заяви, че не желае туй. Азъ бихъ се съгласилъ съ г. министър-председателя: той цени по-добре държавнитѣ интереси. Тогава бихъ поправилъ моето предложение така: „Дава се амнистия и се предоставя право на изгнаничелната властъ да я приложи, когато намѣри за добре“. (Оживлено всрѣдъ сговориститѣ) Г. министър-председателятъ съгласенъ ли е? Това е амнистия. (Глъчка)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, тишина, г-да.

Н. Мушановъ (д. сг.): Не го ли приемате?

Министър-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не.

Н. Мушановъ (д. сг.): Добре. Азъ поддържамъ предложението си за амнистия само на генералъ Жековъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на правосддието.

Министъръ Р. Маджаровъ: По съображенията, които по-ранс казахъ, азъ и сега съмъ противъ предложението на г. Мушановъ. По съображенията и по доводитѣ изказани отъ г. министър-председателя, както и поради това, че въ скоро време ще бждатъ измѣнени нѣкои закони и че ще бжде дадена амнистия, азъ считамъ, че това предложение трѣбва да бжде оставено безъ последствие.

По отношение на новото предложение, за една личностъ по единъ процесъ да се даде амнистия, азъ считамъ, че туй ще бжде нечовѣшко. Нѣма защо да раздѣляме хората, които сж осждени по едно и също деяние, по една и съща процедура, на различни категории. Ако деянието е политическо, законътъ засѣга всички; ако не е политическо, всѣки ще носи отговорността за себе си. Моли народното представителство да съчете, че така измѣненото предложение ще бжде едно предложение за хора, за човѣкъ, вмѣсто предложение за принципъ. Амнистията трѣбва колкото е възможно повече да избѣгва физическата личностъ и да гони общата работа.

Н. Мушановъ (д. сг.): Защото по принципъ не желае тая амнистия, азъ прибѣгнахъ къмъ предложението за амнистирането на хора.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Мушановъ! Държите ли на предложението си?

Н. Мушановъ (д. сг.): Азъ държа на него. Поставете го на гласуване. Може да пропадне.

Министър-председателъ А. Ц. Цанковъ: Всѣко измѣнение ще застави правителството да оттегли законопроекта за амнистията.

Н. Мушановъ (д. сг.): При тая уговорка на г. министър-председателя, азъ не искамъ да стана отговоренъ за нечастнето на толкова хора и оттеглямъ предложението си.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има едно съвършено ново предложение отъ народнитѣ представители г. г. д-ръ Н. Сакаровъ и Хараламби Стояновъ съ следното съдържание: (Чете) „Прибавя се новъ членъ. Амнистиратъ се всички осждени желѣзничари, пощенци и свободни граждани, които сж обвинени въ саботаждъ или присвояване на материали отъ желѣзницитѣ и пощенитѣ“.

Има думата г. министърътъ на правосддието.

Министъръ Р. Маджаровъ: И въ комисията това предложение падна. Амнистия трѣбва да се даде обективно, та да обедини цѣлата камара, а не да прави всѣки политики.

Д-ръ Н. Сакаровъ (к.): Предложението има за цѣлъ да напомянъ, че въпрѣки условната амнистия, по желѣзничарската стачка лежатъ въ затворитѣ осждени хора.

Министъръ Р. Маджаровъ: Знамъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ (к.): Искаме да обърнемъ вниманието на г. министра за това. Понеже той декларира, то това ще стане при общата амнистия — добре. Въ всѣки случай, касас се за забравени хора.

Министъръ Р. Маджаровъ: Знамъ, знамъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Оттегляте ли предложението си, г. Сакаровъ?

Д-ръ Н. Сакаровъ (к.): Естествено, щомъ г. министърътъ каза така.

Министъръ Р. Маджаровъ: Готовъ съмъ всички да помиривамъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Повече предложения нѣма. Ще гласуваме § 2. Които отъ васъ приематъ § 2 тѣй, както се прочете

отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ.

Обаждатъ се: Нѣма г. министърътъ на финанситѣ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Давамъ четвъртъ часть отидихъ.

(Следъ отидихъ.)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Заседанието продължава.

Ще пристъпимъ къмъ разглеждане на петата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за разрешение на Видинската градска община да сключи заемъ.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитѣ къмъ него — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Понеже никой не е записалъ да говори, ще положя на гласуване законопроекта.

Моля ония г. г. народни представители, които приематъ въ първо четене законопроекта за разрешение на Видинската градска община да сключи заемъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Министъръ И. Русевъ: Моля да му се даде спешность.

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които съгласни съ предложението на г. министра на вътрешнитѣ работи, да се даде спешность на законопроекта, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете на второ четене законопроекта.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за разрешение на Видинската градска община да сключи заемъ“.

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ заглавието на законопроекта така, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ: (д. сг.): (Чете чл. 1 — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ чл. 1 така, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ: (д. сг.): (Чете чл. 2 — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ чл. 2 така, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): (Чете чл. 3 — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ чл. 3 така, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): (Чете чл. 4 — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ чл. 4 така, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг.): (Чете чл. 5 — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателствуващъ Н. Найденовъ: Моля ония г. г. народни представители, които приематъ чл. 5 така, както се прочете отъ г. секретаря, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Ще пристъпимъ къмъ разглеждане на втората точка отъ дневния редъ: одобрение предложението за одобрение указитѣ за оставане въ сила и действие бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ за 1922/23 финансова година презъ 1923/24 финансова година и за разрешенитѣ извънбюджетни (свръхсметни) кредити по бюджетитѣ за 1923/24 финансова година.

Г. г. народни представители! Понеже часътъ е 8, съгласно правилника трѣбва да гласуваме продължение на заседанието. Моля ония г. г. народни представители, които съгласни да се продължи заседанието следъ 8 ч., да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема. Моля г. секретаря да прочете предложението.

Секретарь Г. Семерджиевъ: (д. сг.): (Чете)

МОТИВИ

къмъ предложението за одобрение указитѣ подъ № № 25, 27, 46, 79, 83, 69, 62, 75, 80 и 78 отъ 1923 г. по Министерството на финанситѣ за оставане въ сила и действие бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ за 1922/1923 финансова година презъ 1923/1924 финансова година и за разрешенитѣ извънбюджетни (свръхсметни) кредити по бюджетитѣ за 1923/1924 финансова година.

Г. г. народни представители! Както ви е известно, бюджетътъ на държавата за текущата 1923/1924 финансова година поради разтурването на XIX обикновено Народно събрание презъ м. мартъ миналата година, не бѣ гласуванъ и приетъ. За да се даде възможность на държавнитѣ институти да функциониратъ, трѣбваше да имъ се отпуснатъ кредити, за това презъ м. мартъ 1923 г. Министерскиятъ съветъ на основание чл. 122 отъ конституцията и чл. 21 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, съ постановление реши да останатъ въ сила и действие презъ първитѣ три месеца, априль, май и юний на 1923 финансова година бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ отъ 1922/1923 финансова година. Вследствие събитията презъ м. юний и по-после презъ м. септемврий, страната изпадна въ едно вътрешно разстройство, поради което не можахъ да се произведатъ на време законодателнитѣ избори за XXI-то обикновено Народно събрание, което да се свика и приеме бюджета. Министерскиятъ съветъ въз основа на чл. 47 отъ конституцията, също реши да останатъ въ сила и действие бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ за 1922/1923 г. за второто тримесечие, а по-сетне и за второто полугодие на 1923/1924 финансова година, т. е. до 31 мартъ т. г.

При това, за нѣкои държавни нужди кредититѣ се оказаха недостатъчни, като същевременно се появиха и нови такива, за които съ постановления Министерскиятъ съветъ разреши нови и допълнителни кредити, утвърдени съ царски укази.

На основание чл. 122 отъ конституцията, моля да разгледате показанитѣ въ настоящето предложение укази и да ги одобрите.

София, февруарий 1924 г.

Министъръ на финанситѣ: П. Тодоровъ.

„ПРЕДЛОЖЕНИЕ

за одобряване указитѣ подъ № № 25, 27, 46, 79, 83, 69, 62, 75, 80 и 78 отъ 1923 г. по Министерството на финанситѣ за оставане въ сила и действие бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ за 1922/1923 финансова година презъ 1923/1924 финансова година и за разрешенитѣ извънбюджетни (свръхсметни) кредити по бюджетитѣ за 1923/1924 финансова година.

Чл. 1. Одобряватъ се указитѣ подъ № № 25, 27, 46, 79, 83, 69, 62, 75, 80 и 78 отъ 1923 г. по Министерството на финанситѣ за оставане въ сила и действие презъ 1923/1924 финансова година бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ за 1922/1923 финансова година и за разрешенитѣ извънбюджетни (свръхсметни) кредити по бюджетитѣ за 1923/1924 финансова година.

Забележка I. Разрешените кредити за 1922/1923 г. останали въ сила през 1923/1924 г. както увеличените и намалените на кредитите през 1923/1924 г. са показани въ приложените таблици за разходите по редовния бюджет и по бюджетите на фондовете за същата година.

Забележка II. За посрещане разходите по редовния бюджет на държавата за 1923/1924 финансова година е приложена таблица за приходния бюджет на държавата за същата година.

Чл. 2. Разрешените кредити въ бюджета на Главната дирекция на иктищата, благоустройството и сградите за постройките и доставки, които, следъ изтичане на упражнението за 1923/1924 г. останатъ недосвършени и свършването имъ ще продължи и следната финансова година най-късно до 15 ноемврий, могат да послужатъ за изплащане на тия постройките и доставки, като до края на бюджетното упражнение за 1923/1924 г. останалите свободни суми се изтеглятъ съ авансови платежни заповѣди, а оправдането имъ да продължи до 31 декемврий 1924 г. Ако следъ тази дата по тия аванси останатъ неизразходвани суми, то тѣ се внасятъ на приходъ въ съкровището.

(Прочита и горепомнатите укази — вж. приложение № 12, Т. III)

Г. г. народни представители! Следъ като това предложение се оттегли и разпаде, постъпи отъ г. министра на финансите предложение за одобрение XXV-то постановление на Министерския съветъ, съ което се отменява § 29 отъ XII-то постановление на Министерския съветъ досежно чл. 36 отъ закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавна и обществена полза. Предложението е да бъде одобрено и туй постановление. То има следното съдържание: (Чете) „XXV постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 16 априль 1924 г., протоколъ № 27. — Отменява се § 29 отъ XII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 3 декемврий 1923 г., протоколъ № 125, утвърдено съ указъ № 79, обнародванъ въ „Държавен вестникъ“ брой 202 отъ 6 декемврий 1923 г.“

П. Деневъ (д. сг): Какво гласи това постановление?

Секретарь Г. Семерджиевъ (д. сг): Отменява се § 29.

П. Деневъ (д. сг): Да се прочете § 29.

Т. Влайковъ (д. сг): Какво казва той параграфъ?

Секретарь Г. Семерджиевъ (д. сг): (Чете) „Последната алинея на чл. 36 отъ закона за отчуждаване на недвижими имоти за държавна и обществена полза отъ 23 февруарий 1885 г. се измѣня така:

„Обезщетението, определено отъ съда, не може да бъде нито по-малко отъ цената, която е предложила администрацията, нито по-голямо отъ сумата, която е поискала интересувашата се страна, обаче това обезщетение не може да надминава: а) десетъ пъти доходността на отчуждения непокритъ полски имотъ, определена за предшествующата година, съгласно чл. чл. 13 и 14 отъ закона за данъка върху общия доходъ; б) седемъ пъти данъчната оценка за периода 1919—1923 г., на дворните и празни мѣста за строеж и на построените до 1 януарий 1919 г. сгради и в) данъчната оценка на сградите, построени следъ 1 януарий 1919 г.“ Това е на страница 13 отъ печатното предложение.

Председателствуващъ Н. Найденовъ: (Звън) Има думата народниятъ представителъ г. Панайотъ Деневъ.

П. Деневъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ вземахъ думата — макаръ съ убеждението, че ще се гласува предложението за одобрение на указите, които сж изброени — за да изтъгна нѣкои нередовности, които се свързватъ въ тѣзи укази, несъобразности, които не трѣбва да минатъ незабѣгани и неразкритикувани отъ Народното събрание. Азъ смѣтамъ, че отъ такова едно напомняне на нередовности само полза ще извлѣче и народното представителство, и кабинетътъ.

Г. г. народни представители! Трѣбва да признаемъ, че въ нашата конституция има единъ членъ 47, който по своята многострадалностъ може да спърници на страдащите на светиятѣ отъ I вѣкъ следъ Христа. Издаватъ се укази възъ основа на чл. 47, безъ да има абсолютно никаква нужда отъ прилагането на този членъ.

Н. Падаревъ (д. сг): Значи, облагодетелствуванъ членъ, а не страдаленъ.

П. Деневъ (д. сг): Страдаленъ. — За характеристика, г. г. народни представители, ще посоча най-напредъ единъ отъ указите. На 9 декемврий бѣше свикана Камарата съ указъ № 15 отъ 24 ноемврий 1923 г., публикуванъ въ „Държавен вестникъ“, брой 156 отъ 29 ноемврий 1923 г. На 9 декемврий се свика Камарата на заседание, а на 8 декемврий, единъ день преди свикването на Камарата на заседание, по предложението на г. министра на финансите — нѣщо, което му казахъ още тогава, на времето — се внася постановление, което на същата дата е одобрено съ указъ, и въ което, между другото, въ точка 4 се постановява: „Шофьорите на министрите и председателя на Народното събрание отъ 1 декемврий 1923 г. минаватъ въ IV категория по табличите“. Това постановление се издава по силата на чл. 47, който казва, че „ако би държавата да се заплащала отъ нѣкоя външна или вътрешна опасностъ, а Народното събрание не би могло да се свика, то само въ такъвъ случай царятъ, по представлението на Министерския съветъ и подъ обща отговорностъ на министрите, може да издава наредби и да прави разпоредения, които иматъ задължителна сила като законъ“.

Г-да! Повѣрвайте ми, че ако вземамъ думата — казахъ го отначало, и казахъ го много по-отдавна на г. министра на финансите — това правя само защото трѣбва веднажъ за винаги да разберемъ, че за шѣло и нещѣло не трѣбва да омаловажаваме значението на чл. 47, и да издаваме укази, които правятъ просто весело впечатление.

Н. Рачевъ (д. сг): Зла умисълъ има ли?

П. Деневъ (д. сг): Никой не може да подозира зла умисълъ у никого, но не може да не бъде засегнато здравето правно чужие. — Г. Рачевъ! Нѣма по-опасенъ пътъ отъ този: да се пренебрегватъ безъ нужда едни установени, едни всеобщо чувствувани разбирания на основния законъ. Защото, ако днесъ, за щастие, въ България има кабинетъ, у който нѣма зла умисълъ, когато прибѣгва къмъ чл. 47, утре може да имате другъ, който ще я има. Нека еднѣжъ завинаги да се прекрати това. Следователно, единъ указъ, който се издава единъ день преди откриването на Камарата и който съдържа такива постановления, не трѣбва да намѣри нашето одобрение. Най-малкото, ако ние ще го гласуваме, когато ще се гласува, трѣбва да се отпрати едно напомняване къмъ респективния министъръ и Министерския съветъ и една молба, ако щете, да не се служи съ чл. 47 отъ конституцията когато нѣма нужда отъ това.

П. Петровичъ (д. сг): Нѣма да има такива причини.

В. Молловъ (д. сг): Сега тѣ сж отмѣнени.

П. Деневъ (д. сг): Не сж отмѣнени — сега ще ги одобряваме. Какъ сж отмѣнени?

В. Молловъ (д. сг): Съ следуюци постановления.

П. Деневъ (д. сг): На второ мѣсто, г. г. народни представители, въ тия сѣщи укази срѣщаме постановления, тоже пакъ безъ нужда, които засѣгатъ измѣнените на материални закони и въ които, най-важното, срѣщаме пунктове, които засѣгатъ материя, която въ никой случай не може да бъде третирана въ указъ, а именно въвеждането на данъкъ.

Въ указъ № 79, п. 31 се казва: (Чете) „Отъ 15 декемврий т. г.“ — значи отъ времето, когато вече Камарата е била въ сесия, понеже Камарата бѣше въ сесия отъ 9 декемврий „се събира за въ полза на „Фонда за сираците отъ войните“ 3% отъ данъка върху общия доходъ и 4% отъ данъка върху дружествата“ — една благородна инициатива, която трѣбва да получи нашето одобрение като инициатива. Но, г. г. народни представители, нѣмаше нужда тази хубава инициатива да бъде прокарана съ министерско постановление на 8 декемврий, когато ние можехме на 10 декемврий съ анодисменти да приемемъ едно предложение на г. министра да дадемъ не 3 или 4%, а може би повече за въ полза на този фондъ, безъ да има нужда да си служимъ съ чл. 47 отъ конституцията.

Д. Нейковъ (д. сг): Лоша инициатива никога нѣма.

П. Деневъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ бихъ могълъ да посоча още нѣкои други пунктове отъ

тѣзи укази, напиримѣр оня за глобитѣ въ § 19: (Чете) „Данѣкѣтъ върху овцетѣ и козитѣ за финансвата 1923/24 г. се събира по размѣритѣ отъ 1922/23 финансова година. За укрититѣ брави се налага на укривателитѣ глоба по 4 лв. за овцетѣ и по 8 лева за козитѣ, половината отъ която се плаща на откривателитѣ“. Глобата по своята смѣтност е едно данѣчно облагане и следователно, тя е продължение на данѣка, а пѣкъ съгласно чл. 48 отъ конституцията не може Министерскиятъ съветъ да налага даждия — още повече когато това става единъ денъ преди откриването на Камарата.

Съ други пунктове на смѣтитѣ укази се засѣгатъ и материални закони, като напр. закона за водене търговскитѣ книги, търговскиятъ законъ и пр. и пр. — работи, безъ които би могло да се mine, ако Министерскиятъ съветъ искаше да бѣде малко по-строгъ въ разбиранията си за служенето съ чл. 47 отъ конституцията.

Прочее, като напомнямъ тѣзи неспазвания, тия опущения на постановленията на чл. чл. 47 и 48 отъ конституцията, азъ моля това да се има предъ видъ отъ всички г. г. министри по отдѣлно и отъ Министерския съветъ общо. И нека пожелаемъ, г. г. народни представители, абсолютно никога такива постановления да не се издаватъ, никога съ чл. 47 да си не служимъ, освенъ въ нужда, защото само тогѣва той ще отговори на своето голѣмо назначение — иначе той става опасно оръжие въ рѣцетѣ на онѣзи, които могатъ да черпятъ куражъ отъ недобростъветността на едно минало управление и да кажатъ: ако еди кои си можеха да издаватъ министерски постановления за шофьоритѣ си, защо да не можемъ и ние да ги издаваме за това или онова?

Председателстваващъ Д. Найденовъ: Има думата г. министърътъ на финанситѣ.

Министъръ П. Тодоровъ: Г. г. народни представители! Когато се изтъква известно положение съ цель да се осмѣе нѣкой, ако иронията, така да се каже, не е естествена, тя придобива единъ характеръ много блудкавъ. Г. Панайотъ Деневъ не трѣбваше да почва съ шофьоритѣ тогава, когато ще ни критикува, че сме използвали чл. 47 отъ конституцията неумѣстно, но трѣбваше да започне съ даването 800-тѣ милиона лева за подобрене на чиновническитѣ заплати. И въ този моментъ, когато г. Нейковъ, волно или неволно, му единъ видъ секундира и казва, че това е просто невѣроятно, чудовишно, трѣбва да забележа, че прехвърлянето на шофьоритѣ въ погорна категория, се съзвѣстуваше съ отпускането на милиони кредити за подобрене положението на чиновницитѣ и телеграфопощенския персоналъ. Върху подобряването положението на шофьоритѣ нѣмаше да се спирамъ подробно, ако не бѣше започналъ г. Панайотъ Деневъ съ тази извадка отъ голѣмия извърреденъ свръхсмѣтенъ кредитъ и съ измѣняване класификацията. Ще кажа, че то не е нищо друго, освенъ прилагане, макаръ въ частност, на онзи голѣмъ принципъ за подобрене положението на чиновницитѣ изпѣло.

Що се отнася до датата 8 декемврий, т. е. до публикуването, което е станало на 8 декемврий, право забелѣза г. Рачевъ, че това е една формална работа, защото ние използваме тѣзи кредити много отдавна; и тѣзи измѣненитѣ тоже стапаха много отдавна — касае се за бюджетъ отъ 6/12, а не 1/12, напр. декемврийска 1/12.

П. Деневъ (д. сг): Г. министре! Може би да има грѣшка въ доклада: тамъ пише 8 декемврий. Азъ не злоупотрѣбямъ съ това.

Министъръ П. Тодоровъ: Така е. Касае се за единъ бюджетъ отъ 6/12, упражняванъ отъ по-рано, а не за единъ бюджетъ, който е предложенъ тогава, когато Камарата е започнала да заседава.

П. Деневъ (д. сг): Тогава погрѣшна е датата на указа.

Министъръ П. Тодоровъ: Говори се още, че нѣкои членове отъ конституцията сж били многострадали и се експлоатиратъ съ това. Не трѣбва, г-да, известни положенія да се експлоатиратъ повече, отколкото е нужно. Когато се говори за този бюджетъ, позволете ми една бележка: трѣбва да не се анализира само неговата пасивна часть, доколкото я съдържа — нѣкои отъ работитѣ, които той съдържа, ги отмѣнихме не защото ги смѣтаме за неморални, но защото нѣкои много тънки конституционалистни казѣха; махнете ги, че нарушаватъ конституцията, и ние

се съгласихме съ това — по, г-да, трѣбва да се отбележи и неговата творческа часть, трѣбва да се отбележи, че този бюджетъ, въ всичкитѣ негови дефекти, следъ едно порочно тегло, което бѣше потопило нашата страна въ позоръ, свърши съ едно равновесие, неочаквано за никого.

И тази положителна страна на бюджета не може да не се отбележи.

Та искамъ да кажа, че нѣма само недѣзи, ако такива съществуватъ, но има известни предимства. Кой може да оспори, напр., че положението на нашитѣ сираци отъ войнитѣ е крайно лошо и безнадежно и ако ги оставимъ въ такова положение, въ каквото сж днесъ, ние ги обричаме на една крайно трагична и нещастна сѣдба? Движители сме се отъ чувство на голѣма хуманностъ, когато сме внесвали тази бележка. Но ако г. Панайотъ Деневъ иска да ме убеди, че помъ е свикана Камарата, тя трѣбва да се занимае съ известни измѣнения на респективния законъ и да създаде нови приходи, нѣма да ме убеди въ това. Г-да! Вие виждате какви голѣми законопроекти, съ такива, бихъ казалъ, тежки държавнически идеи, стоятъ или въ палката на председателството или въ разнитѣ комисии и не могатъ да минатъ. Защо — то е отдѣленъ въпросъ. Такъвъ е механизъмътъ на нашия парламентаризъмъ и на парламентаризма изобщо. Да дойде веднага, помъ се откри Камарата, и да ви кажа: вотирайте ми това измѣнение, за да гарантирамъ сѣдбата на тѣзи жертви, за които всички ние носимъ по-голѣма или по-малка отговорност, това, бихъ казалъ, най-малко е несериозно.

Нѣма какво повече да кажа по тѣзи бележки, затова моля да се гласува внесеното предложение.

П. Деневъ (д. сг): За да не бѣда криво разбранъ, заявлявамъ, че не критикувамъ бюджета на г. министра, не критикувамъ онѣзи постановления, които иматъ добри замисли и творчество. Азъ изтъгнахъ известни недѣзи, които нѣма защо да бѣдатъ свързвани съ увеличението заплатитѣ на чиновницитѣ и редъ мѣропріятия, които одобрявамъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Ако не бѣхте почнали съ шофьоритѣ, ако не бѣхте казали, че това е едва ли не нарушение на единъ голѣмъ конституционенъ принципъ, ако не искахте просто да вулгаризирате една голѣма идея и ако бѣхте казали това, което трѣбваше да се каже: върно е, има нѣщо творческо, идейно, има размахъ, създавате това, което ние срѣщаме съ известни симпатии и съчувствие, и ако не бѣхте свързали положението на шофьоритѣ съ чл. 47 съ цель да уязвите и да окарикатурите, азъ нѣмаше да стана да Ви отговори.

П. Деневъ (д. сг): Азъ ваяхъ думата, не за да окарикатурирамъ — не държахъ голѣма речъ, защото смѣтахъ, че това, което внасяте, ще бѣде одобрено — но да изтъкна известни дефекти най-добростъветно и азъ Ви моля да вървѣте въ тази добротъветностъ.

Председателстваващъ Н. Найденовъ: Понеже нѣма други записани, ще пристѣпимъ къмъ гласуване.

Моля ония г. г. народни представители, които одобряватъ предложението за одобряване указитѣ за оставане чъ сила и действие бюджетитѣ и законитѣ за бюджетитѣ за 1922/1923 финансова година, презъ 1923/1924 финансова година и за разрешенитѣ извънбюджетни (свръхсмѣтни) кредити по бюджетитѣ за 1923/1924 финансова година, като при това се отмѣнява § 29 отъ XII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 3 декемврий 1923 г., протоколъ № 125, утвърдено съ указъ № 79 така, както се прочете отъ г. секретаря, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Д-ръ Н. Сакаровъ (к): Искамъ думата.

Председателстваващъ Н. Найденовъ: Има думата народниятъ представителъ г. д-ръ Никола Сакаровъ.

Д-ръ Н. Сакаровъ (к): По съображенията, които каза г. министърътъ на финанситѣ, не искахъ думата. Единъ принципиаленъ въпросъ би трѣбвало да се повдигне тукъ по случай на този вотъ и той е следниятъ: когато се касае за бюджетъ, може ли да mine съ едно четене? Указитѣ и постановленията на Министерския съветъ, за които се иска одобрение, сж отъ този характеръ — касае се за бюджетъ. Много пъти е имало дванадесетинки, както и сега ще имаме, обаче, предварително сж внасяни

въ Камарата и сж гласувани. Мене ми се струва, че има аргументи, конституционни и парламентарни, които говорят въ смисълъ, че това предложение трѣбва да се гласува като законопроектъ на три четения.

Сега да се гласува и на второ четене, а утре да бѣде прието на трето четене.

Подобенъ случай азъ не познавамъ — да се гласува бюджетъ само на едно четене, като решение.

Д-ръ С. Даневъ (д. сг): Да се даде спешностъ.

Министъръ П. Тодоровъ: Нѣма какво да се дава спешностъ — това е предложение, не е законопроектъ.

Председателстващъ Н. Найденовъ: Азъ мисля, че Съборнието се произнесе.

Пристижваме къмъ разглеждане на точка четвърта отъ дневния редъ — одобрение предложението за даване право на концесионера А. И. Рубцовъ да прехвърли дадената му концесия — за експлоатацията на общински гори и пр. — върху акционерно дружество и продължаване сроковетъ ѝ.

Моля г секретаря да прочете предложението.

Секретарь д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): (Чете).

„ДОКЛАДЪ

до XXI-то обикновено Народно събрание, I редовна сесия.

Г. г. народни представители! Съ решение, прието отъ XIX-то обикновено Народно събрание, втора редовна сесия, въ 37-то заседание, държано на 28 декемврий 1921 г., утвърдено съ указъ № 35 отъ 15 януарий 1922 г., публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, брой 242/1922 г., е разрешено на Етрополската градска община да отдаде по доброволно съгласие на Алексей Ивановичъ Рубцовъ, руски подданикъ, концесията за експлоатацията на Етрополскитѣ общински гори, постройката и експлоатацията на теснолинейна 76 см. желѣзнопътна линия, за единъ срокъ отъ 20 години, като спороветъ се уреждатъ чрезъ арбитъръ. Същиятъ да построи следъ три години отъ откриването желѣзницата индустриални работилници и фабрики за приготвяне материали, вагоностроителни, корабостроителни, на мебели и др. индустриални, клепочни и пр., на стойностъ около 15.000.000 л., като следъ изтичането на концесионния срокъ, всичко това ще остане собственостъ на общината.

Въз основа гореупоменатото решение е сключенъ на 23 февруарий 1922 г. договоръ между Етрополската община и Алексей Ивановичъ Рубцовъ и е внесенъ 1.000.000 л. залогъ.

Въ края на 1922 г. концесионера Алексей Ивановичъ Рубцовъ е искалъ отъ Етрополскитѣ общински съветъ да му даде право да прехвърли предприятието на акционерно дружество, въ което да взематъ участие чужди капиталисти. Общинския съветъ съ протоколъ № 1, ст. 2 отъ 2 януарий 1923 г. уважилъ молбата, обаче тогавашниятъ министъръ на вътрешнитѣ работи не одобрилъ протокола.

Съ заявление отъ 25 февруарий 1924 г., адресирано до Етрополската градска община, концесионерътъ Алексей Ивановичъ Рубцовъ, като излага, че вътрѣки всичкитѣ мъжнотии, поради режима и събитията въ България презъ 1922 г., да се привлѣкатъ чужди капиталисти въ страната за индустриални предприятия, той въ края на 1922 г. успѣлъ да състави една финансова група отъ чужденци-капиталисти, която да поеме изпълнението на концесията, но неодобряването решението на общинския съветъ и неспокойниятъ вътрешенъ животъ на страната, сж станали причина да се отеглятъ чуждестраннитѣ капиталисти и че сега едвамъ следъ възстановяване реда и сигурността въ страната, подиръ събитията отъ м. м. юний и септемврий м. г., е можалъ да използва възвръналото се къмъ ней до известна степенъ довѣрие на чуждитѣ капиталисти и да образува нова финансова група съ необходимия за случая грамаденъ капиталъ. Обаче, за да може тая група да се ангажира въ тая концесия безусловно необходимо е да се има налице не само съгласието на общината за прехвърляне концесията, но още и едно по-важно условие, а именно: понеже предвиденитѣ въ общитѣ и въ специалнитѣ поемни условия срокове за извършване разнитѣ работи по експлоатацията на горитѣ и за построяване же-

лѣзницата сж вече изтекли или изтичатъ на скоро презъ тази година и, следователно, физически е невъзможно да се извършатъ въ сжщитѣ срокове, то моли да бѣдатъ възобновени и тѣ, като се започне течението имъ отъ 1 май 1924 г. до когато ще има възможностъ да образува финансовата група едно акционерно дружество.

Етрополското градско общинско управление е представило въ Министерството заявление на концесионера Рубцовъ при надписъ № 783 отъ 2 мартъ т. г., съ молба, да се направи всичко възможно, за да се внесе санкционира изказаното отъ гражданитѣ съгласие и воля за даване право на концесионера Рубцовъ — да прехвърли концесията и възобновяване сроковетъ, като се внесе допълнителенъ залогъ, въ размѣръ на 1.000.000 л., въ Българската народна банка на името на Етрополската градска община. Къмъ надписа сж приложени 6 декларации подписани отъ 820 граждани избиратели, подписитѣ на които сж завѣрени отъ общината срещу гласували 1024 души въ последнитѣ избори за народни представители, съ които молятъ да се одобри прехвърлянето на концесията и възобновяване на сроковетъ.

Подробноститѣ по концесията, дадени Рубцову съ гореупоменатото решение на Народното събрание, сж изложени въ доклада до сжщото събрание отъ 24 декемврий 1921 г.

Като излагамъ това и като вземамъ предъ видъ: а) че действително страната презъ време на миналия режимъ прекарваше единъ ненормаленъ животъ, обстоятелство, което бѣше твърде важно и съществено за влизането на чужди капитали въ страната и използването имъ за каквито и да било производителни цели; б) че поемане на концесията отъ едно акционерно дружество, образувано отъ чужди капитали, съставлява една много по-голяма гаранция за нейното изпълнение; в) че ако се приложи строгостта на закона би следвало да се наложатъ глоби, конфискува залога 1.000.000 л. и пр. и по тоя начинъ да се сложи кръстъ единъ пътъ за винаги на тая концесия; г) че самата концесия по своето естество ще бѣде една твърде важна придобивка за стопанския животъ на страната, а особено за она затѣтитъ балкански край, защото чрезъ тая концесия той ще бѣде свързанъ съ ж. п. линия, ще получава повече отъ 1.000.000 л. годишно срещу горскитѣ си богатства, които просто сега гинатъ подъ действието на природнитѣ стѣхии и отъ тѣхъ не се извлича почти никаква полза, и д) че ще се даде същевременно животъ на редъ индустрии и поминѣкъ на цѣлото прибалканско население, то моля Народното събрание да одобри тукъ приложеното решение, което е одобрено и отъ Министерския съветъ съ I-то му постановление, протоколъ № 26, взето въ заседанието му на 9 априлъ 1924 г.

Гр. София, 12 априлъ 1924 г.

Министъръ на вътрешнитѣ работи и народното здраве: **И. А. Русевъ.**

„ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за даване право на концесионера А. И. Рубцовъ да прехвърли дадената му съ решение отъ 28 декемврий 1921 г. на XIX-то обикновено Народно събрание концесия (за експлоатацията на общинскитѣ гори, постройката и експлоатацията на тесноколейната ж. п. линия) върху акционерно дружество и продължаване сроковетъ ѝ.

I. Дава се право на концесионера А. И. Рубцовъ да прехвърли дадената му съ решение отъ 28 декемврий 1921 г. на XIX-то обикновено Народно събрание концесия за експлоатацията на Етрополскитѣ общински гори, постройката на тесноколейната ж. п. линия и пр. върху акционерно дружество, съ всички задължения по чл. 179 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията, за посрѣщане на които задължения внесения до сега отъ концесионера 1.000.000 л. залогъ остава като гаранция за изпълнение концесията до изтичането на последния ѝ срокъ.

II. Задължава се концесионера А. И. Рубцовъ или дружеството, на което ще прехвърли концесията, да внесе въ петнадесетъ дневенъ срокъ отъ датата на публикуване настоящето решение въ „Държавенъ вестникъ“ допълнителенъ залогъ, въ размѣръ 1.000.000 л., въ Българската народна банка на името на Етрополската градска община за гарантиране изпълнението на концесията.

III. Продължаватъ се всички срокове по общитѣ и специалнитѣ поемни условия, като ще се смѣта, че тѣхното течение започва отъ 1 май 1924 г., при условие, че вич-

китъ работи по поемнитъ условия и договора, като съставяне стопанския планъ на горитъ, постройката на ж. п. линия и пр. ще се започнатъ отъ 1 юлий 1924 г.

IV. Въ случаи, че допълнителния залогъ не бѣде внесенъ въ опредѣления по-горе срокъ, концесията веднага се отнема отъ концесионера А. И. Рубцовъ, конфискува се внесенитъ му залогъ, въ размѣръ на 1.000.000 л., като се приложатъ и всички наказателни постановления, предвидени въ поемнитъ условия — общи и специални.

V. Ако работитъ по постройката на ж. п. линия, стопанския планъ и пр. отъ акционерното дружество не започнатъ отъ 1 юлий 1924 г., то и внесенитъ допълнителенъ залогъ, въ размѣръ на 1.000.000 л., ще се конфискува, а самата концесия ще се отнеме.

VI. Акционерното дружество, на което ще се прехвърли концесията, нѣма право да я прехвърли другиму, макаръ да има за това и съгласието на Етрополския градско-общински съветъ.

VII. Постановленията на поемнитъ условия — общи и специални, съ горнитъ измѣнения и допълнения, сж задължителни за акционерното дружество, на което ще се прехвърли предприятieto отъ сегашния концесионеръ А. И. Рубцовъ.

Председателстващъ Н. Найденовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Иванъ Петровъ.

И. Петровъ (д. сг): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Ако вземамъ думата по този въпросъ, то е защото бѣхъ изненаданъ отъ едно брожение, да чувамъ името на Рубцова, съпроводено съ нѣкои такива качества, които не бѣше умѣстно да се лансиратъ тукъ. Въпросътъ засѣга Етрополската община и цѣлия край по течението на р. Малки Искъръ. Съ това решение, което е предложено на вашето внимание, се иска да се облекчи положението на онзи край. Въ случая всички тѣзи опасения въ известни срѣди или у наши другари, че ние ще се подадемъ на едно мошеничество, както го таксуваха нѣкои, сж неоправдани.

Въпросътъ се състои въ следното. Етрополската община, която има голѣми природни богатства — не говоря за минитъ, а специално за горитъ, каквито малко има въ другитъ крайща на страната, но лишена отъ съобщителни средства, далечъ отъ желѣзнопътната линия, не може да използува тѣзи природни богатства. Беденъ край е. Ето защо тя въ 1921 г., подпомогната отъ държавата, даде по доброволно съгласие на концесия своитъ гори на този Рубцовъ, който плькъ отъ своя страна иска сега да прехвърли тази концесия, която има, върху едно акционерно дружество, което да построи една дековилка, която ще свързва гара Романъ съ Етрополе. Съ специални поемни условия, съ единъ договоръ, върху който сж работили наши добри юристи и въ който сж добре застъпени интереситъ на общината, Рубцовъ се задължава да построи дековилка 76 см., която да свързва гара Романъ съ Етрополския балканъ, първо, и второ, съ единъ капиталъ отъ около 15 милиона лева да отвори фабрики, да развие работилници, въ които да се обработва суровиятъ материалъ и да се даде поминъкъ на мѣстното население, като се задължава, че всѣка година той ще дава на общината минимумъ 1 милионъ лева. Тази концесия е дадена на Рубцовъ за единъ срокъ отъ 20 години. Рубцовъ трѣбваше да почне постройката още миналата година. Уговорено бѣше, че въ случай че той замъсне и не почне постройката, не почне работата, съ която се е ангажиралъ по поемнитъ условия, единиятъ милионъ лева, които е депозиралъ като залогъ, да бѣде конфискуванъ въ полза на Етрополската община и договорътъ по право да се счита за унищоженъ. Рубцовъ не устоя на задължението си. И сега комисията при Министерството на вътрешнитъ работи, съставена по заповѣдъ на г. министра на вътрешнитъ работи и състояща се отъ трима видни юриконсулти на министерството, даде мнение да се конфискува залогътъ. Добре, ама презъ това време какво става? Рубцовъ дава молба въ министерството, въ която казва така: положението на страната презъ 1922 г. и събитията презъ 1923 г. ми попречиха да намѣря капиталъ, за да мога да реализирамъ предприятieto. Презъ 1923 г., казва, бѣхъ въ чужбина, можахъ да намѣря капиталъ и да съставя едно акционерно дружество, но това акционерно дружество, съставено на негово име, като акционерно дружество, иска, щото концесията да се прехвърли върху акционерното дружество, като се дадатъ по-голѣми права на съставеното отъ него дружество, отколкото е ималъ такива самиятъ Рубцовъ.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Съставено ли е такова дружество?

И. Петровъ (д. сг): Ще обясня какъ стои работата. — Презъ това време той направи това искане до Етрополската община. Ще ви подчертая, г-да, че въ Етрополската община отъ 1.024 избиратели 820 души сж счели за уважителна молбата на Рубцовъ. Тѣ казватъ така: той иска да прехвърли концесията върху друго; насъ ни интересува едно нѣщо: ние искаме да се свържемъ съ желѣзница, така че, концесията ако се прехвърли върху друго, намъ е безразлично кой ще работи — дали Рубцовъ или нѣкакъвъ си банковъ синдикатъ или нѣкое акционерно дружество; достатъчно е то да ни представи гаранции, че ще устоя на задълженията си. И какво прави Етрополската община? Следъ като, както ви казахъ, 820 души отъ жителитъ на Етрополската община сж дали съгласието си за това, Етрополската община въ лицето на своето управително тѣло уважава молбата на Рубцовъ и я препраща този пътъ въ Министерството, за да може то по законодателенъ редъ да призовика прехвърлянето на концесията. Министерството на вътрешнитъ работи проучило обстойно въпроса — има единъ великолѣпенъ докладъ до Министерския съветъ — дава съгласието си да стане прехвърлянето, като подчиня това прехвърляне на редица условия, които сж изброени тукъ и които даватъ една пълна гаранция на Етрополската община, че действително нейнитъ права ще бѣдатъ запазени. Какво се иска? Първо, както казва г. министърътъ на вътрешнитъ работи въ мотивитъ, се конфискува залога отъ 1.000.000 л. на Рубцовъ въ полза на Етрополската община. Досега нѣма построена дековилка и не се започва експлоатацията на горитъ, но Етрополската община има една придобивка, че е вземала 1.000.000 л., конфискуваниятъ залогъ на Рубцовъ. Сега Министерството на вътрешнитъ работи подчинява прехвърлянето на концесията на редица условия, при които новиятъ концесионеръ — значи новото акционерно дружество и Рубцовъ — ще трѣбва да внесе първо единъ залогъ отъ единъ новъ милионъ лева. Този залогъ отъ единъ милионъ лева ще трѣбва да се внесе въ срокъ отъ две седмици отъ публикуванетоъ указа, съ който се е утвърдило решението, което ще гласува Камарата. Така че съ прехвърлянето на тази концесия Етрополската община не е оштетена съ нищо. Напротивъ, тя има една нова гаранция отъ 1.000.000 л. залогъ. Сега, г. г. народни представители, ако азъ излизамъ на трибуната, както ви казахъ, то е защото действително около името на Рубцовъ се създадоха много приказки.

Д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): Къде? Тукъ не се приказва.

И. Петровъ (д. сг): Моля ви се. Азъ съмъ отъ онзи край. По прекарването на тази желѣзница и за начина, по който се процедираше, ние си спомняте, че още на времето, се хвърлиха обвинения противъ покойния Дулариновъ, какво той е вземалъ отъ Рубцовъ 172.000 л., за да прокара тази концесия. Този Рубцовъ, следъ като знаеше къде ще бѣде трасето, бѣше ходилъ изъ онзи край и бѣше сондиралъ околнитъ села дали биха се съгласили тѣ, ако заключе той работата по постройката на дековилката и измѣни трасето, да му изготвятъ землената работа. Начинътъ, по който той действуваше изъ онзи край, издаваше нѣщо ориенталско въ него и му отнемаше онѣзи качества, които би ималъ единъ концесионеръ европеецъ, ако би дошълъ тукъ да действува като концесионеръ. Всичко това бѣше хвърлило голѣмо съмнение върху този човѣкъ.

(Председателското мѣсто се заема отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ)

Къмъ това, което се носѣше по онова време, трѣбва да прибавите сега и туй, че вече Рубцовъ е билъ въ отношение тукъ съ другъ единъ предприемачъ, архитектъ Юруковъ. И азъ днесъ прочетохъ една молба отъ господарката на архитектъ Юруковъ до Народното събрание, въ която тя казва, че Рубцовъ по извоюване на тая концесия е действувалъ съвмѣстно съ архитектъ Юруковъ, че и архитектъ Юруковъ билъ изразходвалъ маса средства, и че този милионъ, който е сега конфискуванъ, не е на Рубцовъ, а е билъ вложенъ отъ Юруковъ. Тя казва, че Юруковъ е ходилъ по Европа, давалъ е пари на Рубцовъ да харчи, за да намѣри нѣкаква финансова група, която да дойде на помощ на предприятieto. Това абсолютно нѣма значение. Нѣма защо, когато ще вършимъ единъ

държавнически актъ, да вмѣваме въ нашето законодателно решение и такива клаузи, които зацѣпаватъ интереситъ на наследницитъ на Юруковъ. Държавата не може да се мѣси и да урежда правоотношенията между нѣкакъвъ си предприемачъ и неговитъ бивши съдружници. Наследницитъ на Юруковъ ще се разправятъ съ Рубцовъ, ако сж нагърнени, ако сж оштетени тѣхнитъ права, по нѣтъ, които сочатъ нашитъ закони.

Чувахъ тукъ наши колеги да казватъ: този въпросъ да се изпрати въ комисията за разучване. Нѣма защо да се праща този въпросъ въ комисията за разучване, защото въ мотивитъ къмъ предложението, което имаме на рѣка и което се раздаде преди нѣколко дни, има едно пълно изложение на туй, което е ставало. Министерството на вътрешнитъ работи, както ви казахъ, е проучило въпроса основно, докладвало го е въ Министерския съветъ и по него той има заключение. Това предложение е изработено отъ наши добри юристи. Ето защо, нѣма за какво сега да се праща наново това предложение въ комисията да го разучва. А пъкъ независимо отъ това, поставенитъ вътре срокове, г. г. народни представители, вече сж близки. Отъ 1 май ще трѣбва да почнатъ да текатъ сроковетъ, които сж дадени съ първото прехвърляне на концесията, а отъ 1 юлий започватъ да текатъ сроковетъ по отношение започването на постройката. А две седмици отъ публикуването на указа започва да тече срокътъ отъ единъ месецъ за внасяне депозита отъ 1 милионъ лева.

Така че въ случая съ това предложение както е редактирано, сж запазени напълно интереситъ на Етрополската община. И ако азъ излъзохъ да говоря, то е за да искамъ не да има много разисквания по този въпросъ, но за да стана отзвукъ на желанието на жителитъ отъ онзи край частъ по-скоро да бждатъ улеснени — да стане прехвърлянето на концесията ако не върху Рубцовъ, то върху тия, за които ще даде съгласието си сега Народното събрание.

Д-ръ Н. Сакаровъ (к): Оформено ли е туй ново предприятие?

И. Петровъ (д. сг): Задава се единъ въпросъ отъ лѣво: оформено ли е това ново предприятие, какъвъ видъ има? Азъ поставихъ този въпросъ по-рано. Искахъ отъ Министерството на вътрешнитъ работи, където е цѣлата преписка, да ми дадатъ сведения, защото ми писаха отъ Етрополе, и нѣколко етрополци има тукъ, които се интересуваха отъ този въпросъ; искахъ да разбера дали е представено нѣщо по-реално. Нищо не е представено. И както Рубцовъ, на когото е била дадена по-рано концесията, не е представилъ нѣщо повече, освенъ 1.000.000 л., така и това акционерно дружество, върху което се прехвърля концесията, нѣма да представи нѣщо повече освенъ 1.000.000 л. И решението ще влѣзе въ сила само следъ като това акционерно дружество представи 1.000.000 л.; ако не представи тѣзи 1.000.000 л. като гаранция, решението нѣма да влѣзе въ сила и договорътъ ще се счита по-право анулиранъ.

Имаше и други опасения. Азъ зададохъ въпроса: да не би въ този синдикатъ или въ това акционерно дружество да влизатъ нѣкои други фактори? Защото не отдавна по въпроса за рилскитъ гори ние се натъкнахме на едно особено положение на нѣщата — видѣхме заинтересовани чужденци и то отъ онѣзи срѣди, които иматъ голѣмо влияние въ тѣхнитъ страни. Та сега искахъ да разбера, дали има нѣщо такова въ конкретния случай. Нѣма абсолютно нищо такова, г-да. Ето защо азъ считамъ, че въ случая нѣма защо да отлагаме въпроса: той е спешенъ. Ние ще трѣбва, отстоявайки интереситъ на Етрополския край, да гласуваме още въ това заседание решението за даване право на концесията Рубцовъ да прехвърли дадената му концесия върху акционерно дружество, като се продължатъ сроковетъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитъ работи.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Въпрѣки ясността на въпроса, азъ моля, само поради това, че тукъ-тамъ нѣкои могатъ да иматъ подозрения, въпросътъ да се изпрати въ комисията по Министерството на вътрешнитъ работи.

Д-ръ Т. Кулевъ (д. сг): Прието, прието.

Министъръ И. Русевъ: Съ прехвърлянето на концесията върху едно акционерно дружество Етрополската община по се гарантира: ако акционерното дружество не усвои „загубата“ на Етрополската община ще бжде тази, че ще има още 1.000.000 л., които сжко така ще бждатъ конфискувани въ нейна полза. Но за да бждатъ съвършено спокойни г. г. народнитъ представители, когато ще вдигнатъ рѣка за тази концесия, нека въпросътъ отиде въ комисията по Министерството на вътрешнитъ работи.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има предложение, предложението за даване право на концесията А. И. Рубцовъ да прехвърли дадената му съ решение отъ 28 декември 1921 г. на XIX-то обикновено Народно събрание концесия (за експлоатацията на общинскитъ гори, постройката и експлоатацията на тѣсноколейната ж. п. линия) върху акционерно дружество и продължаване сроковетъ ѝ, да се изпрати въ комисията, следъ това да продължатъ разискванията по него. Които отъ васъ сж съгласни съ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме къмъ следующата точка отъ дневния редъ — второ четене законопроекта за санитарно-ветеринарната служба (продължение разискванията).

Министъръ Ц. Бобошевски: Нѣма г. министърътъ на земледѣлието.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Тогава, ще пристѣпимъ къмъ следующата точка отъ дневния редъ — първо четене законопроекта за изменение и допълнение нѣкои членове отъ закона за данѣкъ и такса на казарнитъ и за развлѣчение игри.

Моля, г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ д-ръ Н. Чирпанлиевъ (д. сг): (Прочита изцѣло законопроекта, заедно съ мотивитъ къмъ него — вж. приложение № 62, Т. I)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата на родниятъ представител г. Ради Василевъ.

Обаждатъ се: Нека законопроекта отиде въ комисията.

Р. Василевъ (д. сг): Ще кажа две думи по законопроекта, именно за да ги има предъ видъ комисията, понеже по принципъ съмъ противъ този законопроектъ.

Г. г. народни представители! Може да има нѣкои колеги, които биха желали да останатъ тѣзи заведения, за да прекратятъ нѣколко весели часове въ тѣхъ, но азъ решително ще се противопоставя на продължаването на единъ законъ, създаденъ въ миналия режимъ, който е изразъ на една корупция въ този режимъ. Не би трѣбвало въ малка България ние отсега да поставяме коренитъ на една повара и да създаваме вертепи, каквито сж вече създадени. Азъ бихъ желалъ нѣкои отъ народнитъ представители да отидатъ поне една вечеръ въ „Елдorado“, за да видятъ какво представлява тоя комарджийски домъ. Тамъ ще видите просто фигури, които не сж хора.

Нѣкой отъ лѣвицата: Въ коя улица?

Р. Василевъ (д. сг): Въ ул. „Клементина“, мисля.

Нѣкой отъ социалдемократитъ: А ти защо си отивалъ тамъ?

Р. Василевъ (д. сг): Отивалъ съмъ само, за да контролирамъ, защото азъ не играя комаръ. Но чухъ малко, че единъ отъ нашитъ колеги, народниятъ представителъ Иванъ Ангеловъ, изгубилъ 400 хиляди лева.

Й. Марулевъ (д. сг): Отде ще вземе тия пари Иванъ Ангеловъ? Той има борчъ.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля!

Р. Василевъ (д. сг): При туй положение, г. г. народни представители, азъ моля още сега да не да приемемъ да се отгѣни този законъ, създаденъ отъ миналия режимъ, презъ който се създаваха тия комарджийски домове, отъ които държавата ще спечели не много. Вижете какво е взела досега държавата отъ 5—6 заведения, които сж отворени вече. Такива заведения има въ София три и

въ Русе едно. Досега отъ тия четири заведения държавата е взела за три месеца 250 хиляди лева, значи годишно около 1 милионъ лева, съгласно чл. 4 отъ закона, по 10% отъ разиграитѣ суми и по 10% отъ печалбитѣ, и патентъ за около 1 милионъ лева. Тия суми не сж такива за държавния приходенъ бюджетъ, за които ние бихме рискували девствеността на България, поне въ туй отношение, за да не се покрие тя съ такива комарджийски домове.

Азъ ще моля, прочее, почитаемото Народно събрание да отмени този законъ, като се оставятъ известни права запазени, защото има една чуждестранна фирма, която има една концесия — за нея можемъ да помислимъ въ комисията по какъвъ начинъ да бждатъ запазени нейнитѣ права — но никакви нови такива свърталища не трѣбва да се допускатъ, а тѣзи, които сж открити досега, да се закриятъ. Най-малкото, което би могло да се направи въ туй отношение, то е да се тури данъкъ 2—3—5 милиона лева за откриването на такива заведения, за да не може никой да ги открива.

Та тѣзи бележки азъ моля комисията да има предъ видъ, и даже съгласенъ съмъ да не се допуца създаването на такива заведения. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ и комуниститѣ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които сж съгласни да се приеме по принципъ законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за

данъкъ и такса на хазартнитѣ и за развлѣчение игри и да се изпрати той въ съответната комисия, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Ще пристѣпимъ къмъ определяне дневния редъ за утрешното заседание.

Председателството предлага следния дневенъ редъ:

1. Трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение закона за амнистията отъ 10 януарий 1924 г.;
 2. Трето четене законопроекта за разрешение на Видинската градска община да сключи заемъ;
 3. Първо четене на законопроекта за разрешение кредити за м. м. априлъ и май на 1924/1925 финансова година.
 4. Първо четене законопроекта за пушане наново въ обръщение касови бонове;
 5. Одобрение предложението за одобрение II, VI и XVII постановления на Министерския съветъ, взети въ заседанията му отъ: 22 априлъ 1920 г., протоколъ № 186 и пр. — за отпущане отъ Българската централна кооперативна банка кредитъ на разни кооперации;
 6. Второ четене законопроекта за измѣнение и допълнение нѣкои членове отъ закона за данъкъ и такса на хазартнитѣ и за развлѣчение игри;
 7. Второ четене законопроекта за санитарно-ветеринарната служба — продължение разискванията.
- Когато приематъ този дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 21 ч. 5 м.)

Подпредседатели: **Н. НАЙДЕНОВЪ.**
Д-ръ Б. ВАЗОВЪ.

Секретарь: **Д-ръ Н. ЧЕРПАНЛИЕВЪ.**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. Антоновъ.**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Стр.		Стр.
Отпуски, разрешени на народнитѣ представители:		Апостолъ Урумовъ, Ангелъ Вълчевъ, Илия Тодоровъ, Стефанъ Чакъровъ, Борисъ Мончевъ, Георги Данаиловъ, Никола Тарашмановъ, Тодоръ Панайотовъ, Петко Найденовъ, Константинъ Пехливановъ; неразрешенъ на Василь Парасковъ	1665
Питания:		1. Отъ народнитѣ представители д-ръ Никола Сакаровъ и Тодоръ Страшимировъ до министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве относително обиска, направенъ въ редакцията на в. „Работническо единство“ (Съобщение)	1665
		2. Отъ народния представител Андрей Ляпчевъ (устно) къмъ министра на правосъдието относително въпроса за амнистирането на бившитѣ министри отъ кабинета на Радославовъ и по отмението на противоконституционнитѣ закони, гласувани отъ земеделското правителство (Отговоръ отъ министъръ-председателя А. Ц. Цанковъ)	1676
Предложения:		1. За одобрение XIX-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 22 октомврий 1923 г., протоколъ № 117, относно даване отсрочка за една година за изплащане отпуснатата отъ Българската народна банка помощ на пострадалитѣ отъ градушка презъ 1921 г. жители на с. Мансарлий, Ямболска околия (Съобщение)	1665
		2. Отъ народнитѣ представители Владимиръ Начевъ, Николай Савовъ и Йосифъ Марулевъ за	
		опрощаване наказанието на бившия министъръ Никола Жековъ, отъ гр. Сливенъ (Съобщение)	1665
		3. За одобряване указитѣ за оставяне въ сила и действие бюджетитѣ за 1922/1923 финансова година презъ 1923/1924 финансова година и за разрешенитѣ извънбюджетни (свръхсмѣтни) кредити по бюджетитѣ за 1923/1924 финансова година (Едно четене — приемане)	1681
		4. За даване право на концесионера А. И. Рубоцевъ да прехвърли дадената му съ решение отъ 28 декемврий 1921 г. на XIX-то обикновено Народно събрание концесия (за експлоатацията на общинскитѣ гори, постройката и експлоатацията на тѣсноколейната желѣзнопътна линия) върху акционерно дружество и продължаване сроковетѣ ѝ (Изпраща се въ комисията по Министерството на вътрешнитѣ работи и народното здраве)	1684
		Законопроекти:	
		1. За измѣнение и допълнение закона за амнистията отъ 10 януарий 1924 г. (Второ четене — продължение докладването и приемане)	1665
		2. За разрешаване кредити за месецитѣ априлъ и май на 1924/1925 финансова година (Съобщение)	1672
		3. За пушане наново въ обръщение на 200.000.000 л. мюнхенски и 800.000.000 л. лондонски касови бонове по 1.000 л. (Съобщение)	1672
		4. За разрешаване на Видинската градска община да сключи заемъ (Първо и второ четене)	1681
		5. За измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за данъкъ и такса на хазартнитѣ и за развлѣчение игри (Първо четене)	1686
		Дневенъ редъ за следующето заседание	1687